

İDARENİN SORUMLULUĞUNDA YANSIMA ZARAR

DAMAGE BY REFLECTION IN LIABILITY OF ADMINISTRATION

Fatma Ebru GÜNDÜZ*
Melike Özge ÇEBİ BUĞDAYCI**

Özet: Özel hukukta hukuka aykırı bir fiilin muhatabı olan kişiden başka birinin bu fiil nedeniyle zarara uğraması halinde yansımazararın varlığından söz edilir. Yansımazarar kavramı idare hukukunda da benzer şekilde anlaşılmaktadır. İdarenin bir faaliyeti nedeniyle bu faaliyetin yöneldiği kişiden başka bir kimsenin zarara uğraması halinde yansımazarar söz konusu olur. Yansımazarar nedeniyle hükmedilecek tazminatın sebepsiz zenginleşmeye neden olmaması için yansımazararın tazmini ancak bazı koşulların varlığı halinde mümkündür. Bu koşullardan en önemlisi yasal düzenlemenin varlığı olup, idare hukuku boyutu ile yansımazararların tazmini 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu çerçevesinde hem maddi hem manevi zarar halinde mümkündür. Maddi zarar, destekten yoksun kalma tazminatı; manevi zarar ise ölenin veya ağır bedensel zarar görenin yakınları için öngörülen manevi tazminat kapsamında karşılanmaktadır. Bu çalışmada Türk idare hukukunda yansımazarar kavramının idarenin sorumluluğundaki yeri, yargı kararları ekseninde ele alınmaktadır.

Anahtar Kelimeler: İdarenin Sorumluluğu, Zarar, Tazminat, Yansımazarar

Abstract: In private law, if someone other than the person who is the addressee of an unlawful act suffers damage due to this act, the existence of damage by reflection is mentioned. The concept of damage by reflection is similarly understood in administrative law. The damage by reflection occurs when a person other than the person to whom this activity is directed suffers damage due to an activity of the administration. In order to ensure that the compensation does not lead to unjust enrichment, the compensation of the

* Prof. Dr., Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Hukuk Fakültesi İdare Hukuku Anabilim Dalı, fegunduz@aybu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-7721-9444

** Doç. Dr., Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi Güvenlik Bilimleri Fakültesi Hukuk Bilimleri Bölümü, melikeozge.cebibugdayci@jsga.edu.tr, ORCID: 0000-0002-7011-5319, Makalenin Gönderim Tarihi: 24.07.2024, Kabul Tarihi: 12.09.2024

damage by reflection is only possible in the presence of certain conditions. The most important of these conditions is the existence of a legal regulation, and the compensation of damages by reflection is possible in case of both pecuniary and non-pecuniary damages within the framework of the Turkish Code of Obligations No. 6098. Pecuniary damage is compensated within the scope of compensation for loss of support, while non-pecuniary damage is compensated within the scope of non-pecuniary compensation for the relatives of the deceased or the person who has suffered serious bodily harm. In this study, the concept of damages by reflection in Turkish administrative law is examined in the scope of judicial decisions.

Keywords: Liability of Administration, Damage, Compensation, Damage by Reflection

GİRİŞ

1982 Anayasası'nın 2. maddesindeki Cumhuriyetin niteliklerinden bir tanesi olan hukuk devleti ilkesinin unsurları arasında idarenin sorumluluğu ilkesi yer almaktadır. Anayasa'nın 125. maddesinin son fıkrasındaki "*İdare, kendi eylem ve işlemlerinden doğan zararı ödemekle yükümlüdür*" hükmü ile idarenin sorumluluğu açıkça pozitif bir anayasal dayanağa kavuşmuştur.

İdarenin sorumluluğu kavramı, idarenin sebep olduğu zararları tazmin etmesini ifade eder. Bilindiği üzere idarenin sorumluluğu için bir zararın ortaya çıkması ve bu zarara idarenin bir davranışının sebep olması gerekir. Dolayısıyla idarenin sorumluluğunun, idareye ait bir fiil, zarar ve illiyet bağı olmak üzere üç şartı bulunmaktadır.¹

İdarenin sorumluluğunun şartlarından bir tanesi olan zarar, bir hukuk süjesinin maddi veya manevi varlığında kişinin istemi dışında gerçekleşen eksilmeler olarak tanımlanabilir.² Dolayısıyla idarenin kusurlu bir fiilinin dahi bulunması idarenin sorumluluğu için yeterli değildir. İdarenin davranışı neticesinde bir zararın meydana gelmesi gerekmektedir. İdari dava türlerinin düzenlendiği 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu (İYUK)'un 2. maddesinde de tam yargı davası açabilecek olanlar, "*kişisel hakları doğrudan muhtel olanlar*" olarak ifade edilmiştir. Bu maddede ifade edilen hak ihlali de maddi ve manevi zarar olarak karşımıza çıkmaktadır.

¹ İdarenin kusurlu sorumluluğu için ayrıca kusur şartı da aranmaktadır.

² Yüksel Esin, Danıştay'da Açılacak Tazminat Davaları, İkinci Kitap: Esas, Ankara 1976, s. 441.

Zarar kavramının pek çok açıdan sınıflandırmaya tabi tutulduğunu görmekteyiz. Malvarlığı- şahıs varlığı zararları, maddi zarar- manevi zarar, doğrudan zarar-dolaylı zarar gibi.

Biz de çalışmamızda idare hukukunda idarenin sorumluluğunun kabul edilebilmesi için varlığı gereken zararın hangi özelliklere sahip olması gerektiğini, özellikle yansıma zararın ne olduğunu ve yansıma zararın idarenin sorumluluğu kapsamı içerisinde değerlendirilip değerlendirilemeyeceğini incelemeye çalışacağız.

I. İDARENİN SORUMLULUĞUNUN BİR ŞARTI OLARAK ZARAR

Yargı merci tarafından idarenin sorumluluğunun mevcut olduğunun kabul edilebilmesi için idarenin eylem veya işlemi neticesinde meydana gelmiş bir zararın bulunması gerekir. Dolayısıyla zarar olmadığı sürece idarenin kusurlu da olsa bir eylem veya işleminin var olması idarenin sorumluluğunu gündeme getirmeyecektir.

İdarenin bir fiili neticesinde gerçekleşen zarar sebebiyle sorumluluğunun kabul edilebilmesi için zararın bazı özelliklere sahip olması gerekir. Öncelikle zararın, gerçek; bir diğer ifade ile kesin³ bir zarar olması gerekir.⁴ Zararın gerçek veya kesin olması, muhtemel zararların idarenin sorumluluğu için yeterli kabul edilemeyeceği an-

³ Ender Ethem Atay/Hasan Odabaşı, Teori ve Yargı Kararları Işığında İdarenin Sorumluluğu ve Tazminat Davaları, Seçkin, Ankara 2010, s. 183. "İdarenin tazminle yükümlü tutulması, ancak bir maddi zararın kesin olarak ortaya çıkmış, belirgin hale gelmiş olması halinde mümkündür. Kişinin isteği dışında maddi varlığında meydana gelen kayıp ve eksiklikler ile çoğalma olanağından yoksunluk olarak tanımlanan maddi zarar, henüz kesin olarak ortaya çıkmamış, belirgin hale gelmemiş ise, bu aşamada idarenin tazmin yükümlülüğüne gidilmesine olanak bulunmamaktadır." Danıştay 15. D, E. 2017/3132, K. 2018/2171, T. 01.03.2018 (Lexpera); Danıştay 10. D, E. 2003/765, K. 2006/66, T. 25.01.2006 (Lexpera).

⁴ "(İ)dare hukukunun yerleşmiş içtihatlarına göre, tazmini gereken maddi zarar gerçek zarar olup, ilgilinin haksız zenginleşmesine yol açacak nitelikte bir tazminata hükmedilemez. Başka bir anlatımla, hükmedilecek tazminat miktarı, iptal edilen işlem nedeniyle davacının mamelekinde meydana gelen maddi azalma tutarından fazla olamaz." Danıştay 5. D, E.1986/744, K. 1988/461, T. 11.02.1988 (Kazancı). "(İ)darenin hukuka aykırı işlemi ile nedensellik bağı kurulabilen gerçek maddi zararın tazmini gerekmektedir." Danıştay 6. D, E. 2019/11073, K. 2020/9846, T. 21.10.2020 (Yayınlanmamıştır).

lamuna gelir.⁵ Elbette idarenin sorumluluğuna hükmedildiği tarihte gerçekleşmemiş olmakla birlikte, ileride gerçekleşeceği muhakkak olan zararlar muhtemel zarar olarak değerlendirilemeyecek, gerçek zarar olarak kabul edilecek ve idarenin sorumluluğuna da sebep olabilecektir.⁶ İleride gerçekleşeceği kesin olan zararların miktarının net belirlenememesi halinde 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun (TBK) 50. maddesinin 2. fıkrasına⁷ göre hâkim, olayların olağan akışını ve zarar görenin aldığı önlemleri göz önünde tutarak, zararın miktarını hakkaniyete uygun olarak belirler. Bilindiği üzere TBK'nın 55. maddesinin 2. fıkrasına göre; *"Bu Kanun hükümleri, her türlü idari eylem ve işlemler ile idarenin sorumlu olduğu diğer sebeplerin yol açtığı vücut bütünlüğünün kısmen veya tamamen yitirilmesine ya da kişinin ölümüne bağlı zararlara ilişkin istem ve davalarda da uygulanır"*.

İdarenin sorumluluğuna sebep olacak zararın belirli veya belirlenebilir nitelikte olması zorunludur⁸. Zararın özel nitelikte olması da gerekir. Bu kapsamda herkesi kapsayan külfetlerden değil de belli kişi veya kişileri etkileyen zararlardan dolayı idarenin sorumluluğu söz konusu olur.⁹ İdarenin sorumluluğuna gidilebilmesi için zararın aynı zamanda para ile ölçülebilir bir zarar olması da gerekir.¹⁰

⁵ "Kesin zararın karşılığını muhtemel zarar teşkil eder. Muhtemel zarar gerçekleşmemiş zarar olduğu için tazmin edilmez." Fikret Eren, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Yetkin, 22. baskı, Ankara 2017, s. 560. Muhtemel zarar, henüz mevcut olmayan, eklenecek bir riskin gerçekleşmesi halinde doğma ihtimali bulunan zarar olup, bu zararın tazmininin risk gerçekleşmedikçe söz konusu olamayacağı kabul edilmektedir. Kemal Oğuzman/Turgut Öz, Borçlar Hukuku Genel Hükümler C. II, Vedat Kitapçılık, 14. baskı, İstanbul 2018, s. 44.

⁶ Atay/Odabaşı, s. 183. Zarar gerçekleşmiş bir zarar olmamakla birlikte gelecek bir zararsa ve hâkim zararın gerçekleşeceğine kanaat ederse bu halde zararın tazmini gerekir. Eren, s. 560. Mağdurun ileride doğacak zararlarının karşılanması için, bu zararların gelecekte ihtimal olarak değil, kesin olarak ortaya çıkacak olması gerekmektedir. Ender Ethem Atay, İdari Yargılama Hukuku, Seçkin, 2. baskı, Ankara 2023, s. 349; Oğuz Sancakdar/Lale Burcu Önüt, İdari Yargılama Hukuku Genel Esaslar, Seçkin, 5. baskı, Ankara 2023, s. 328.

⁷ 6098 sayılı Kanun, m. 50/2: "Uğranılan zararın miktarı tam olarak ispat edilemiyorsa hâkim, olayların olağan akışını ve zarar görenin aldığı önlemleri göz önünde tutarak, zararın miktarını hakkaniyete uygun olarak belirler."

⁸ Bahtiyar Akyılmaz/Murat Sezginer/Cemil Kaya, Türk İdari Yargılama Hukuku, Seçkin, 9. baskı, Ankara Eylül 2023, s. 623.

⁹ Atay, s. 350.

¹⁰ Akyılmaz/Sezginer/Kaya, İdari Yargılama Hukuku, s. 623; Kemal Gözler, İdare Hukuku C. II, Ekin, 3. baskı, Bursa 2019, s. 1334; Atay, s. 351. İdarenin sorumluluğunda zararın taşınması gereken özellikler hakkında ayrıntılı bilgi için ayrıca

İdarenin sorumluluğuna sebebiyet verebilecek olan zararın sahip olması gereken bir diğer özellik ise, zararın idarenin fiilinin doğrudan bir sonucu olmasıdır. Bir diğer ifade ile doğrudan zarar olmasıdır.¹¹ Nitekim tam yargı davaları, “*idarenin faaliyetlerinden ötürü, hakları doğrudan zarara uğrayanlar tarafından idare aleyhine açılan tazminat davaları olup, idarenin hukuki (mali/tazmin) sorumluluğunun yargı aracılığıyla yerine getirilmesini sağlamaktadır.*”¹² İYUK’un 2. maddesinde de tam yargı davası açabilecekler için “*doğrudan hakları muhtel olanlar*” ifadesindeki “doğrudan” kelimesi, zararın bu özelliğini vurgulamaktadır. Buna göre idare kendi fiilinin bir neticesi de olsa, dolaylı zararlardan sorumlu değildir.

II. DOĞRUDAN ZARAR-DOLAYLI ZARAR AYRIMI VE YANSIMA ZARAR KAVRAMI

Sorumluluğun konusu olan zarar çeşitli şekillerde sınıflandırılmaktadır. Zarar; maddi zarar-manevi zarar, doğrudan zarar-dolaylı zarar gibi farklı sınıflandırmalara tabi tutulabilmektedir. Bu sınıflandırmalardan konumuz olan yansıma zarar ile ilgili olanı doğrudan zarar-dolaylı zarar ayrımıdır. Bu sebeple öncelikle doğrudan zarar-dolaylı zarar ayrımını inceleyecek, ardından da yansıma zarar kavramını ele alacağız.

A. Doğrudan Zarar-Dolaylı Zarar Ayrımı

Doğrudan zarar-dolaylı zarar ayrımı esasen illiyet bağı ile ilgili bir ayrımdır.¹³ Doğrudan zarar, sorumluluğa sebep olan fiil ile zarar arasında doğrudan bir ilişkinin var olması halinde gündeme gelir. Bu yönüyle hukuka aykırı bir fiile maruz kalan kimsenin bu fiil nedeniyle araya başka bir sebep girmeden uğradığı zararlar doğrudan zararı oluşturur.¹⁴ Bu yönüyle doğrudan zarar, zarar veren fiilin “*ilk ve en yakın sonucu*” olarak karşımıza çıkar.¹⁵

bkz. Şenel Sarsıkoğlu, “İdarenin Mali Sorumluluğu Açısından Zarar Kavramı”, *AÜHFD*, 2016, C. 65, S. 4, 2389-2422.

¹¹ Atay/Odabaşı, s. 186.

¹² Danıştay 10. D, E. 2021/6032, K. 2022/2738, T. 25.05.2022 (Yayınlanmamıştır); Danıştay 10. D, E. 2022/205, K. 2023/8474, T. 24.12.2015 (Yayınlanmamıştır).

¹³ Eren, s. 553.

¹⁴ Oğuzman/Öz, s. 43.

¹⁵ Oğuz Sadık Aydos, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler (THD)*, Seçkin, 3. baskı, Ankara 2023, s. 90.

Fiilin doğrudan sonucu olmayıp da zarar doğuran fiilin doğrudan sonucuna bağlı meydana gelen zararlar, bir diğer ifade ile birbirini takip eden zararlar ise dolaylı zarar olarak kabul edilmelidir.¹⁶ Bu kapsamda dolaylı zarar, fiilin neden olduğu asıl zarara bağlı olarak ortaya çıkan, bu zarara eklenen bir sebeple ortaya çıkan zararlar olarak ifade edilebilir. Örneğin (A)'nın (B)'nin kamyonunu yakması halinde kamyonun değerinde meydana gelen azalma (B)'nin doğrudan zararını, kamyonun taşıyacağı yükleri taşıyamaması nedeniyle ortaya çıkan zararlar ise (B)'nin uğradığı dolaylı zararları oluşturmaktadır.¹⁷ Doğrudan zararda, zarar ile fiil arasındaki illiyet bağı açıkça görülebilen; dolaylı zararda uygun nedensellik bağının ayrıca araştırılması gerekir.¹⁸ Dolayısıyla ortaya çıkan dolaylı zararların tamamından failin sorumlu tutulması söz konusu olmaz.

İdare hukuku boyutuyla konu ele alınacak olursa, idarenin eylem ve işlemleri nedeniyle sorumluluğunun söz konusu olabilmesi için de illiyet bağının doğrudan olması gerekmektedir.¹⁹ Zarar ile zararı doğuran davranış arasında doğrudan doğruya bir ilişki bulunmalıdır.²⁰ Başka bir deyişle, idarenin fiili, oluşan zararın doğrudan nedeni olmasıdır.²¹ Bu kapsamda idare, kural olarak ancak doğrudan zararlardan

¹⁶ Aydos, s. 90. Bununla birlikte asıl zararı takip eden veya eşlik eden zararların aslında ilk ihlal fiili ile uygun illiyet bağı içinde olduğundan bahisle dolaylı zarar değil doğrudan zarar olarak da değerlendirilebileceği yönünde bkz. Eren, s. 553-554.

¹⁷ Oğuzman/Öz, s. 43.

¹⁸ Oğuzman/Öz, s. 43; Sermet Akman/ Haluk Burcuoğlu/ Atilla Altop, Tekinay Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Filiz Kitabevi, İstanbul 1993, s. 565.

¹⁹ "İdarenin zararı tazmin borcunun doğabilmesi için zarar ile idarenin işlem veya eylemi arasında doğrudan doğruya bir neden sonuç ilişkisi bulunmalıdır." Atay, s. 354.

²⁰ Atay/Odabaşı, s. 205; Şeref Gözübüyük, Yönetmelik Yargı, Turhan Kitabevi, 32. baskı, Ankara 2012, s. 318.

²¹ Ramazan Çağlayan, İdari Yargılama Hukuku, Seçkin, 9. baskı, Ankara Eylül 2017, s. 690. Örneğin Fransız Danıştay'ı asfaltlama çalışmaları nedeniyle idarece yeterli önlem alınmayarak, sinema salonuna giden ve çalışmanın yapıldığı yoldan geçen yayaların ayakkabılarının kirlenmesi neticesinde sinema salonu zeminin kirlenmesi örneğinde sinema salonu sahiplerinin uğradığı zararların, yapılan bayındırlık çalışmalarının dolaysız bir sonucu olduğu kabul edilmiştir. C.E. 7 mars 1969, Nakleden; Fransa ve İngiltere'de İdarenin Sorumluluğu (Çev. Turgut Candan), Danıştay Yayın Bürosu Yayınları No: 39, Başbakanlık Basımevi, Ankara 1984, s. 62-63.

sorumlu tutulabilir. İdare hukukunda, asıl zararı takip eden dolaylı zararlar idarenin tazminat sorumluluğuna sebep olmamaktadır. Zira ortaya çıkan sonuç, idarenin fiilinin doğrudan bir sonucu değildir.

Bazen doğrudan zarar-dolaylı zarar ayrımı kendisine mevzuatta da yer bulmuş, dolaylı zararların neler olduğu belirlenerek, bu türden zararlar sorumluluk kapsamı dışında tutulmuştur. Örneğin 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun "Zorunlu mali sorumluluk sigortası dışında kalan hususlar" başlıklı 92. maddesi uyarınca; gelir kaybı, kâr kaybı, iş durması ve kira mahrumiyeti gibi trafik kazasının doğrudan sonucu olmayan zararlar dolaylı zarar olarak ifade edilmiş ve zorunlu mali sorumluluk sigortasının bu neviden zararları kapsamadığı belirtilmiştir.²² Danıştay 8. Dairesi'nin bir kararında da; "7327 sayılı Kanun'la 2918 sayılı Kanun'un 92. maddesinde yapılan değişiklik ile gelir kaybı, kâr kaybı, iş durması ve kira mahrumiyeti gibi dolaylı zararların zorunlu mali sorumluluk sigortasının kapsamı dışında olduğunun vurgulandığı, bu durumda, dava konusu düzenleme ile trafik kazasının doğrudan sonucu olmayan mal varlığı eksilmelerinin zorunlu mali sorumluluk sigortası kapsamı dışında tutulmasında hukuka aykırılık bulunmadığı" vurgulanmıştır. Bu kapsamda bir trafik kazası nedeniyle ortaya çıkan gelir kaybı, kar kaybı gibi zararlar trafik kazasının doğrudan sonucu olmayan mal varlığı eksilmeleri olarak, başka bir deyişle dolaylı zarar olarak değerlendirilmiştir.²³ Bu şekilde mevzuatta doğrudan zarar-dolaylı zarar ayrımına ilişkin bir belirlemenin bulunmadığı hallerde, somut olayın özellikleri çerçevesinde bir değerlendirme yapılması gerekecektir.

Dolaylı zararların idarenin tazminat sorumluluğunun dışında bırakıldığını, İYUK'un 2. maddesindeki tam yargı davasına ilişkin düzenlemelerden de çıkarabiliriz. Bu düzenlemede tam yargı davası açabilecek olanlar "kişisel hakları doğrudan muhtel olanlar" olarak belirtilmiştir.

²² Benzer şekilde 27.07.2017 tarih ve 30136 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Sivil Hava Araçları Üçüncü Şahıs Mali Sorumluluk Sigortası Hakkında Yönetmelik'in Sigortanın kapsamı ve sigorta yaptırma yükümlülüğü başlıklı 6. maddesinde; "Üçüncü şahısların maruz kalacağı kâr kaybı ve kira kaybı dâhil tüm dolaylı zararlar sigorta kapsamı dışındadır" denilerek, kazanın doğrudan sonucu olmayan kar kaybı gibi zararlar dolaylı zarar olarak değerlendirilmiş ve sorumluluk dışında tutulmuştur.

²³ Danıştay 8. D. E. 2020/6158, K. 2022/4603, T. 04.07.2022 (Yayınlanmamıştır); Danıştay 8. D. E. 2020/6151, K. 2022/1012, T. 18.02.2022 (Yayınlanmamıştır).

Görüleceği üzere yasa koyucu, tam yargı davasını açabilecek olanları yalnızca kişisel hakları doğrudan muhtel olanlar ile sınırlandırmıştır. Dolayısıyla idarenin bir işlem veya eyleminden dolayılı zarara maruz kalan kişi dava açma hakkına sahip olmadığı için dolayılı zararlar idarenin sorumluluğuna da sebep olmayacaktır. Danıştay kararlarında da tazminat hukukunda dolayılı zararların tazmininin mümkün bulunmadığı açıkça vurgulamaktadır.²⁴

B. Yansıma Zarar Kavramı

“Yansımak” kelimesi, “...bir yüzeye çarparak yön değiştirmek”²⁵ anlamına gelmektedir. Bu anlamda zararın yansıması kavramı ile aslında hukuka aykırı eylemin yöneldiği kişiye temas ettikten sonra, yön değiştirerek başka bir kişiye yönelmesi ve yöneldiği bu kişide de etki doğurması anlaşılmalıdır.

Özel hukukta yansıma zarar, hukuka aykırı bir fiile maruz kalan kişiden başka kişilerin de bu fiil nedeniyle uğradığı zarar olarak tanımlanmaktadır.²⁶ Örneğin hukuka aykırı bir fiil nedeniyle ölen bir ses sanatçısının eşi ve çocuklarının bu sebeple sanatçının desteğinden mahrum kalmaları veya sanatçının ölümü nedeniyle çalıştığı eğlence yerinin bir süre iş yapamaması nedeniyle uğradığı zararlar yansıma zarar olarak kabul edilmektedir.²⁷ O halde dolayılı zarar kavramı ile hukuka aykırı fiilin kişiye verdiği “doğrudan zarara bağlı olarak eklenen bir sebeple” kişinin uğradığı zarar anlaşılmaktadır.²⁸ Bu kapsamda dolayılı zarar, hukuka aykırı fiil nedeniyle bu fiilin yöneldiği kişinin uğradığı asıl zararın yanında ortaya çıkan ek zarar iken; yansıma zararda bu fiil nedeniyle asıl zarar gören kişiden başka kişilerin zarara uğraması hali söz konusudur.²⁹

²⁴ “(T)azminat hukukunda dolayılı zararların tazmininin de mümkün bulunmadığından davacının maddi tazminat talebinin reddi gerektiği” yönünde, Danıştay 6. D, E. 2012/4164, K. 2013/8468, T. 12.12.2013 (Yayınlanmamıştır).

²⁵ Türk Dil Kurumu, Güncel Türkçe Sözlük, “yansımak”, <https://sozluk.gov.tr/> (24.05.2024).

²⁶ Oğuzman/Öz, s. 43; Aydos, s. 90; Mehmet Ayan, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Seçkin, 11. baskı, Ankara 2016, s. 278.

²⁷ Oğuzman/Öz, s. 43-44.

²⁸ Oğuzman/Öz, s. 43.

²⁹ Doktrinde doğrudan zarar-dolaylı zarar ayrımının “zarara doğrudan uğrayan kimse-yansıma yoluyla uğrayan kimse” ayrımı ile karıştırılmaması gerektiği yö-

Yansımaya zarar, idare hukuku boyutuyla da özel hukuktakine benzer içerikle anlaşılmakta ve kullanılmaktadır. Danıştay bir kararında yansımaya zararı şu şekilde tanımlamaktadır: *“Yansımaya zarar, hukuka aykırı bir fiilin muhatabı olan kişiden başka birinin bu fiil nedeniyle zarara uğraması olarak tanımlanmakta olup, bir kimsenin ağır beden zararına uğraması veya ölmesi durumunda yakınlarının uğradığı zarar yansımaya zarar niteliğindedir.”*³⁰

Yansımaya zararda zararın yansımaya değil, haksız eylemin sonucunun bir yansımaya var diyebiliriz. Bu sebeple de yansımaya yoluyla zarar gören kişiler için “dolaylı mağdur” veya “dolayısıyla zarar görenler” ifadeleri de kullanılabilir.³¹ Doktrinde de “zarara doğrudan uğrayan kimse ve yansımaya yoluyla uğrayan kimse” ayrımı yapılmaktadır.³² Bu kapsamda yansımaya yoluyla zarara uğrayan kimseyi doğrudan zarar gören olarak değil, dolayısıyla zarar gören olarak değerlendirmek gerekir³³. Örneğin davalı idarece yapılan soruşturma neticesinde

nünde bkz. Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 566. Yansımaya zararı dolaylı zarardan ayıran şey, zarar veren davranış sebebiyle birbirinden farklı kişilerin zarar görmesidir. O. Gökhan Antalya, Borçlar Hukuku Genel Hükümler C. V/1,2, Seçkin, 2. baskı, Ankara 2019, s. 151.

³⁰ Danıştay 8. D, E. 2020/1977, K. 2022/4234, T. 17.06.2022 (Yayınlanmamıştır).

³¹ Ahmet Kılıçoğlu, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Turhan Kitabevi, 20. baskı, Ankara 2016, s. 308. Ceza hukukunda bir suçun üzerinde işlendiği gerçek kişi suçun mağduru iken, bu suçun işlenmesiyle hukuken korunan menfaati doğrudan veya dolaylı olarak ihlal edilenler “suçtan zarar gören” olarak ifade edilmektedir. Örneğin kasten öldürme suçunda suçun mağduru öldürülen kişiyken, ölen kişinin mirasçıları suçtan zarar görendir. Mehmet Emin Artuk/Ahmet Gökçen/A. Caner Yenidünya, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Adalet, 7. baskı, Ankara 2013, s. 283. “Suçtan zarar gören, suçtan ötürü tazminat isteme hakkına sahip olan kimse veya kimselerdir.” Bunun yanında yaralama suçunda olduğu gibi bazen suçun mağduru ile suçtan zarar gören kavramları çakışmaktadır. Zeki Hafızogulları/Muharrem Özen, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Savaş Kitap, US-A Yayıncılık, 12. baskı, Ankara 2019, s. 208.

³² Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 566. Özel hukukta ağır bedensel zarar halinde yakınların manevi zararlarının doğrudan doğruya zarar olarak değerlendiren kararlar ve görüşler de bulunmaktadır. Bu konuda, E. 2004/8414, K. 2005/6326 sayılı ve 16.06.2005 tarihli Yargıtay 11. HD kararının detaylı incelemesi ve doktrindeki diğer değerlendirmeler için bkz. Elif Ayan Durhan, “Ağır Bedensel Zararlarda Yakınların Manevi Tazminat Talep Edip Edemeyeceği Sorununa İlişkin Bir Yargıtay Kararının Değerlendirilmesi”, *Karar İncelemeleri Dergisi*, Haziran- Aralık 2022, C. I, S. 1-2, 383-400.

³³ Türk ve İsviçre Borçlar Hukukunda yansımaya yoluyla zarar görenin, doğrudan zarar görenden ayrılması için, yansımaya zarara uğrayana “dolaylı zarar gören” de-

hakkında suç duyurusunda bulunulan ve “resmî belgede sahtecilik, zimmet” suçunu işlediği iddiası ile hakkında kamu davası açılan ve beraat eden davacının, hakkındaki asılsız isnatlara idarenin eksik ve hatalı soruşturma raporunun neden olduğu iddiasıyla açmış olduğu maddi ve manevi tazminat talepli davada, davacının uğradığı zarar doğrudan zarar iken, davacının eşinin uğramış olduğu zarar yansima bir zarardır. Danıştay da bir kararında bu şekilde ortaya çıkan hizmet kusuru nedeniyle davacının eşini, “dolaylı zarara uğrayan” olarak ifade etmiştir.³⁴ Görüldüğü üzere Danıştay davacının eşi doğrudan zarar doğurucu fiillere maruz kalmadığı için isabetli bir şekilde dolaylı zarara uğrayan ifadesini kullanmıştır. Kararda açıkça ifade edilmemiş olsa da dolaylı zarara uğrayan kişinin uğradığı zarar yansima zarardır. Elbette daha sonra üzerinde durulacağı üzere yansima zarar, ancak bazı koşulların varlığı halinde sorumluluğun konusunu oluşturacaktır.

Uygulamada yansima zarar kavramının dolaylı zarar kavramı ile karıştırıldığını görmekteyiz. Öyle ki bazı hukuki düzenlemelerde dahi iki kavram birbiri ile iç içe geçmiş bir şekilde ve tutarsız olarak kullanılmaktadır. Örneğin, Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları³⁵ A.6 maddesinin (k) bendi uyarınca; “Gelir kaybı, kâr kaybı, iş durması ve kira mahrumiyeti gibi zarar verici olguya bağlı olarak oluşan yansima veya dolaylı zararlar nedeniyle yöneltilecek tazminat talepleri” teminat dışında kalan hallerden biri olarak zikredilmiştir. Gelir kaybı, kar kaybı, kira mahrumiyeti gibi zararlar özünde asıl zarara bağlı olarak ve onu takip edecek şekilde ortaya çıkan dolaylı zararlardır. Oysa genel şartlarda bunlar yansima veya dolaylı zararlar olacak şekilde iç içe geçmiş biçimde ifade edilmiştir. Daha önce de

nilmektedir. Murat Topuz, İsviçre ve Türk Borçlar Hukuku ile Karşılaştırmalı Olarak Roma Borçlar Hukukunda Maddi Zarar ve Bu Zararın Belirlenmesi, Seçkin, 3. baskı, Ankara 2023, s. 122.

³⁴ “Dava, davalı idarece yapılan soruşturma neticesinde hakkında suç duyurusunda bulunulan ve “resmî belgede sahtecilik, zimmet” suçunu işlediği iddiası ile hakkında kamu davası açılan, yapılan yargılama neticesinde beraat eden davacının, hakkındaki asılsız isnatlara idarenin eksik ve hatalı soruşturma raporunun neden olduğu ve olayda hizmet kusuru olduğu iddiasıyla, kendisi için ...TL, bu işlerden dolaylı zarara uğrayan eşi için ...TL olmak üzere toplamda ...TL manevi tazminat ... ödenmesi istemiyle açılmıştır.” Danıştay 16. D, E. 2015/8428, K. 2015/649, T. 11.03.2015 (Yayınlanmamıştır).

³⁵ RG. 14.05.2015-29355.

yer vermiş olduğumuz 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun 92. maddesinde bu zarar türleri dolaylı zarar olarak ifade edilmiş, yansımaya zarar kavramı kullanılmamıştır. Doktrinde ise yansımaya zararın dolaylı zarar kavramı ile eş anlamlı olarak kullanıldığı görülebilmektedir.³⁶

Yansımaya zarar kavramı, kapatılan Askeri Yüksek İdare Mahkemesi (AYİM)³⁷ kararlarında sıkça kullanılmıştır. AYİM, askerlik hizmeti sırasında bir başka arkadaşı tarafından silahla yaralanarak sakat kalan uzman çavuşun eş ve çocuğunun manevi tazminat taleplerine ilişkin olarak³⁸, teröristlerce kaçırılan ve uzun süre serbest bırakılmayan kişinin anne, baba ve kardeşlerinin yapmış olduğu manevi tazminat talebine ilişkin olarak³⁹, davacı babanın, oğlunun Kuleli Askeri Lisesinden haksız olarak çıkarıldığı gerekçesiyle manevi tazminat istemine ilişkin olarak⁴⁰, hukuka aykırılığı sabit bir tasarrufla GATA öğretim üyeliği görevinden alınarak Deniz Kuvvetleri Komutanlığı Karargahındaki bir idari göreve ataması yapılmak suretiyle yaklaşık bir yıla yakın bir süre zarfında bu idari görevde istihdam edilmesi nedeniyle kendisi ile beraber eşi ve çocuklarının manevi tazminat taleplerine ilişkin olarak⁴¹, *“doğrudan doğruya değil yansımaya yoluyla oluşan bir zarardır”* değerlendirmesini yapmıştır. Yargı merci tarafından yapılan yansımaya zarar tespiti doğrudur, zira bu örneklerde, haksızlık teşkil eden fiille ilk elden maruz kalan kişinin değil, bu kişinin dışındaki kimselerin uğradıkları zararların tazmini talep edilmektedir. Bununla birlikte AYİM'in söz konusu zararların *“doğrudan doğruya zarar”* olmadığı yolundaki ifadesi, yansımaya zararı dolaylı zararın bir türü olarak değerlendirdiği yönünde bir izlenime neden olmaktadır.

AYİM bir diğer kararında ise, bölücü örgüt mensupları ile çıkan çatışma sonucu vurularak boynundan aşağısı felç kalan davacı erin, vücut fonksiyon kayıp oranının %100 olması sebebiyle eşinin manevi

³⁶ Bkz. Gözler, C. II, s. 1311-1312.

³⁷ 6771 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, RG. 11.02.2017-29976.

³⁸ AYİM 2. D, E. 2003/856, K. 2004/662, T. 29.09.2004 (Kazancı).

³⁹ AYİM 2. D, E. 1998/482, K. 1998/88, T. 11.02.1998, Nakleden; Atay/Odabaşı, s. 864-865.

⁴⁰ AYİM 2. D, E. 2004/155, K. 2004/735, T. 13.10.2004 (Kazancı).

⁴¹ AYİM 1. D, E. 1996/754, K. 1996/1037, T. 10.12.1996 (Kazancı).

tazminat talebine ilişkin olarak; “evli kadının manevi zararları, duyacağı üzüntü, mahrum kalacağı şeyler, yansima suretiyle oluşan zararlar değil doğrudan doğruya maruz kaldığı zararlardır”⁴² diyerek, vücut fonksiyon kaybı %100 olan bir kişinin eşinin görmüş olduğu zararı yansima zarar olarak kabul etmemiştir. Gerekçe olarak da bu somut olaydaki zararın dolaylı zarar olmadığı gösterilmiştir. Mahkemenin bu kararda dolaylı zarar olmadığı yönündeki yorumu doğru olmakla beraber, yansima zarar olmadığı yolundaki değerlendirmesi hatalıdır. Oysaki somut olaydaki zarar bir yansima zarardır. AYİM, ana-baba gibi yakınardan birinin vücut bütünlüğünde meydana gelen zararın çok yoğun olması hallerinde, bu şahısların da ruhsal ve zihinsel bütünlüğünün ihlal edildiği gerekçesiyle manevi tazminata hükmedilebileceği, bu durumda oluşan zarar ile eylem arasında uygun illiyet bağı bulunduğundan, yansima yoluyla değil doğrudan doğruya zarara uğramanın söz konusu olacağını değerlendirmiştir.⁴³ Oysa yansima zarar halinde de uygun illiyet bağı kurulmakta ve somut olayda meydana gelen zarar, yansima zararı oluşturmaktadır.⁴⁴

Bazı yargı kararlarında ise yansima zarar kavramı kullanılmadan TBK’nın 56. maddesinin 2. fıkrası gereğince ağır bedensel zarara maruz kalanların yakınlarının görmüş olduğu manevi zararların tazminine karar verilmektedir. Polis memurunun eylemi ile gözünden yaralanarak bir gözündeki görme yeteneğini kaybeden yirmi yaşındaki

⁴² AYİM 2. D, E. 1995/78, K. 1996/1059, T. 13.11.2006 (Kazancı).

⁴³ AYİM 2. D, E. 2011/1065, K. 2012/34, T. 18.01.2012 (Yayınlanmamıştır); AYİM 2. D, E. 2011/703, K. 2012/116, T. 08.02.2013 (Yayınlanmamıştır). Başka bir kararında da AYİM, jandarma er olarak vatani görevini yapmakta olan bir kişinin nöbet sırasında başka bir erin silahından çıkan kurşunla yaralandığı olayla ilgili olarak, yaralanan erin babasının olay nedeniyle doğrudan bir zarara uğramadığı, erin zarar görmesine bağlı olarak yansima zarara uğradığını değerlendirmiştir. AYİM, 2. D, E. 2014/494, K. 2016/769, T. 20.03.2016 (Yayınlanmamıştır).

⁴⁴ “Ağır bedensel zarar halinde yakınların uğradığı manevi zarar yansima zarar olarak kabul edilmelidir. Çünkü bu durumda zarar doğrudan doğruya zarar görenin şahsında gerçekleşmemekte; aksine zarar gören dışında üçüncü bir kişi ona yakınlığı dolayısıyla zarara uğramaktadır. Gerçekten üçüncü kişi, zarar gören ile arasında duygusal bir yakınlık olduğu için onun bedensel bütünlüğünün ağır bir şekilde ihlal edilmesinden dolayı acı ve üzüntü duymakta, ruh sağlığı bu durumdan olumsuz etkilenmektedir. Dolayısıyla failin davranışı ile üçüncü kişinin uğradığı zarar arasında uygun illiyet bağının mevcut olduğu söylenebilir.” Ayan Durhan, s. 393.

gencin anne, baba ve kardeşleri için ayrı ayrı hükmedilmiş olan manevi tazminat, özünde bir yansıma zarar olarak karşımıza çıkmakla beraber yargı kararında bu kavram açıkça kullanılmamıştır.⁴⁵

C. Yansıma Zararın İdarenin Sorumluluğundaki Yeri

Özel hukukta haksız fiil sorumluluğunda kural olarak yansıma zararların sorumluluk kapsamında olmadığı ancak kanunda öngörülen istisnalar ile sınırlı olarak sorumluluk kapsamı içinde değerlendirilebildiği ifade edilmektedir⁴⁶. Bu haliyle yansıma zarar kavramı “sorumluluğu genişleten”⁴⁷ bir kavram olarak değerlendirilmiştir.

Peki yansıma zararlar idarenin sorumluluğu kapsamı içerisinde değerlendirilecek midir? Yansıma zararda, zarar ile zarara neden olan fiil arasında uygun illiyet bağı kurulmaktadır. Bununla birlikte yansıma zararlar, eylemin yöneldiği kişinin üzerinde değil üçüncü kişiler üzerinde sonuç doğurduğundan⁴⁸, sorumluluğun sınırlandırılması gerektiği ve ancak belli koşulların varlığı halinde sorumluluğun doğacağı kabul edilmelidir. Aksi halde idarenin sorumluluğu olması gerekenin ötesinde genişletilmiş olacak ve bu durum sebepsiz zenginleşmeye neden olabilecektir. Yansıma zararlardan idarenin sorumluluğunun sınırlandırılmasını idarenin kusursuz so-

⁴⁵ Danıştay İDDK, E. 2021/3012, K. 2022/1655, T. 27.04.2022 (Lexpera). Benzer şekilde İl Jandarma Komutanlığı emrinde mayın/bomba sorumlusu olarak görev yapmakta iken, terör örgütü mensuplarınca yapılan saldırı sonucunda yaralanan kişinin, “TSK’da görev yapamaz. Yaşamak için bir başkasının yardım ve desteği ile sürdürebilecek şekilde maluldür.” raporu üzerine eşi tarafından manevi tazminat talebiyle açılan davada ilk derece mahkemesince eşin, meslekte çalışma gücünü %100 oranında kaybederek bakıcıya muhtaç hale geldiği ve ağır bedensel zarara uğradığı anlaşıldığından Borçlar Kanunu’nun 56. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca çektiği acı ve ıstırapları kısmen de olsa karşılayabilmek için manevi tazminata hükmedilmiş ve kararın manevi tazminata ilişkin kısmı Danıştay tarafından onanmıştır. Danıştay 10. D, E. 2017/2448, K. 2021/6577, T. 21.12.2021 (Yayınlanmamıştır). Burada eşin uğramış olduğu zarar tipik bir yansıma zarar olmakla birlikte kararda bu kavrama açıkça yer verilmemiştir.

⁴⁶ Ahmet Kılıçoğlu, s. 315.

⁴⁷ Cüneyt Arif Yılmaz, “Yansıma Zararlar ve Türk Hukukunda Yansıma Zararların Geçmişten Günümüze Tazmin Edilebilirliği”, *Fides Law Review*, 2021, S. 3, Y. 4, 17-46, s. 19.

⁴⁸ “İllyet bağı, ilk zararın mağdurundan başka kişileri etkilediği hallerde yansıma zarardan söz edilir.” Topuz, s. 123.

rumluluğunun sınırlandırılmasına benzetebiliriz. İdarenin kusursuz sorumluluğunda, ortaya çıkan zararın idarece tazmin edilebilmesi için, zararın özel ve olağanüstü olması gerektiği kabul edilir⁴⁹ ve bunun nedeni de idarenin kusuru bulunmadan neden olduğu her türden zararı tazmin etmesinin kendisinden beklemenin mümkün olmamasıdır. Bu sebeple idarenin kusursuz sorumluluğunda ortaya çıkan zararların idarece tazmini konusuna bir sınırlama getirmek gerekmiştir.

Benzer şekilde yansıma zararlardan sorumlulukta da bir sınır getirilmesi gerekmektedir. Zira yansıma zararda, idarenin faaliyetinin yöneldiği kişide değil, üçüncü kişilerde ortaya çıkan bir zarar söz konusudur. Bu halde idarenin sorumluluk alanı şüphesiz genişlemektedir. Bununla birlikte genişleyen bu sorumluluk alanına bir sınırlama getirmek zorunluluğu da ortaya çıkmaktadır. Çünkü idarenin faaliyeti nedeniyle üçüncü kişilerde ortaya çıkan her türden zararın idarece tazmin edilmesini beklemek mümkün değildir. Zira idarenin faaliyeti esasen üçüncü kişilere yönelmemekte, burada özel *bir zarar* gündeme gelmektedir. O halde yansıma zararın idarece tazmin edilebilmesi için bazı özel koşulların bir araya gelmesini beklemek ve idarenin sorumluluğuna hukuki bir sınır çizerek, genişleyen sorumluluk alanının kapsamını belirlemek gerekmektedir.

Bu kapsamda yansıma zararların idarenin sorumluluğu kapsamında değerlendirilebileceğini ve fakat bu sorumluluğa bir sınır çizilerek, yansıma zararların ancak belli koşullar altında idarenin sorumluluğunu doğuracağını ifade etmek gerekir. Yansıma zararın tazmin edilebilmesi için varlığı gerekli olan koşullardan en önemlisi ise yasa ile öngörülmüş olmasıdır. Dolayısıyla yasa ile öngörülmeyen hallerde yansıma zararın tazmin edilmemesi gerekmektedir.

III. YANSIMA ZARARIN TAZMİN EDİLME KOŞULLARI

Yansıma zararın tazmin edilebilmesi için bazı koşulların bulunması gereklidir. Bu koşullar; üçüncü kişinin zararı, doğrudan mağdur olan kişinin zarar görmesi, yansıma zararın tazmin edilmesi yönünde

⁴⁹ “Zararın özel olması, toplumun yalnızca bazı bireyleri açısından meydana gelmesini; olağanüstü olması ise zararın önemli bir seviyeye ulaşmasını ifade eder.” Akyılmaz/Sezginer/Kaya, s. 610.

bir yasal düzenlemenin bulunması ve fiil ile ortaya çıkan zarar arasında illiyet bağının bulunmasıdır.

1. Üçüncü Kişinin Zarar Görmesi (Dolaylı Mağdur)

Yansıma zarar, zarar doğuran fiile maruz kalan kişinin değil, zarar veren kişinin ve zarar verici fiile maruz kalan kişinin dışında bir üçüncü kişinin zarar görmesidir. Bu sebeple zarar verici eylemin yöneldiği kişinin dışında bir başkasının zarar görmemesi halinde yansıma zarar da bulunmayacaktır. Başka bir ifadeyle zararı doğuran işlem veya eylemin yöneldiği asıl mağdurun dışında, eylemin etkisini doğurduğu üçüncü bir kişinin varlığı, yansıma zararın doğduğunun kabul edilebilmesi için gereken bir koşuldur. Yansıma zararda dolaylı bir zarar değil, dolaylı bir mağdur bulunmaktadır.⁵⁰ Çünkü yansıma zarara uğrayan kişi, zarar verici eyleme bizzat maruz kalmamaktadır.

Danıştay yukarıda da bahsi geçen bir kararında yansıma zararı hukuka aykırı fiilin muhatabı olan kişiden başka bir kimsenin bu fiil nedeniyle uğradığı zarar olarak tanımladıktan sonra, kardeşinin boğularak vefat etmesi nedeniyle davacının açtığı manevi tazminat davasına konu zararın yansıma zarar niteliğinde olduğunu vurgulamıştır.⁵¹

Bazı yargı kararlarında ise fiilin muhatabı olan kişide gerçekleşen zararlar yansıma zarar olarak ifade edilmiştir. AYİM tarafından öğrencilik statüsünün bir süreliğine kaybı nedeniyle istenebilecek maddi zararların, davacının farazi veya yansıma zararlarını kapsamayacağı yönündeki kararında, yansıma zarar sanki davacının uğradığı bir zarar gibi değerlendirilmiştir.⁵² Bununla birlikte başka bir kararında ise yerinde olarak, “zarara uğrayanların yakınlarının yansıma yoluyla uğ-

⁵⁰ Çağlar Özel, “Sözleşme Dışı Sorumlulukta Yansıma Zarar ve Giderimine İlişkin Bazı Düşünceler”, *AÜHFD*, 2001, C. 50, S. 4, 81-106, s. 87.

⁵¹ Danıştay 8. D, E. 2020/1977, K. 2022/4234, T. 17.06.2022 (Yayınlanmamıştır).

⁵² “Öğrencilik statüsünün bir süreliğine kaybı nedeniyle istenebilecek maddi zararlar, işleme sıkı sıkıya bağlı olan gerçek zararlardır (ilişik kesme nedeniyle okuldan ikametine gidiş, ikametinden okula dönüş için kullanılan otobüs biletleri gibi). İdarenin iptal edilen işlemi nedeniyle, davacının TSK’da görevine devam ettiği sürece geleceğe ait her türlü zararını (farazi zararlar, yansıma zararlar gibi) karşılamaya yükümlülüğü bulunmamaktadır.” AYİM, E. 2008/2388, K. 2009/370, T. 25.03.2009 (Yayınlanmamıştır); AYİM 2. D, E. 2008/999, K. 2009/448, T. 15.04.2009 (Yayınlanmamıştır); AYİM, 2. D, E. 2008/1022, K. 2009/353, T. 25.03.2009 (Yayınlanmamıştır).

radıkları zararların karşılanması” diyerek, yansima zararın üçüncü bir kişide gerçekleşen zarar olduğu kabulünden hareket etmiştir.⁵³

Yansima zarara uğrayan kişinin, zarara sebep olan fiilin aslında yöneldiği kişi ile önceden kurulmuş bir yakınlığının bulunması gerekir. Bu yakınlık evlilik ilişkisinden, ana-babalık ya da kardeşlik gibi ailevi bir ilişkiden veya başka bir ilişkiden de kaynaklanabilir. Bu kapsamda yansima zarardan bahsedebilmek için akrabalık veya mirasçılık ilişkisinin bulunması şart değildir.⁵⁴ Önemli olan asıl zarara uğrayan ile yansima zarara uğrayan arasında yoğun ve düzenli bir ilişkinin bulunmasıdır.⁵⁵ Yakınlık kavramının genel bir tanımı bulunmadığından yakınlık ilişkisi her somut olayın koşulları göz önünde bulundurularak belirlenmelidir.⁵⁶ Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi de yakınlık kavramı ile hukuksal bağ veya kan bağı anlamakta; evli eşleri, evli olmayan eşleri, ebeveynleri, kardeşleri, çocukları ve hatta yeğenleri yakınlık kavramı içinde değerlendirmektedir. Bu kapsamda Mahkeme, yakınlık kavramını “kişiler arasındaki ilişkinin fiili yakınlığı” esas alarak belirlemektedir.⁵⁷

⁵³ AYİM 2. D, E. 2011/1606, K. 2013/821, T. 03.07.2013 (Yayınlanmamıştır).

⁵⁴ Yansima zararda ölenin destek sağladığının ispatlanması halinde üçüncü kişilerin kendi adlarına hak ihlalinin gerçekleşmiş olacağının kabul edildiği yönünde, Zehreddin Aslan/ İrfan Barlas/Kahraman Berk ve Diğerleri, Açıklamalı ve İçtihatlı İdari Yargılama Usulü Kanunu (Vergi Yargılaması Dahil) (Ed. Zehreddin Aslan), Seçkin, 3. baskı, Ankara 2022, s. 121. Danıştay’ın bir kararında tetkik hâkimi bu konuyu şu şekilde vurgulamıştır: “Kanun yansima yoluyla manevi tazminat talebini iki şarta bağlamıştır: Bunlardan birincisi, zarar gören kişinin “ağır bedensel zarara” uğraması, ikincisi ise tazminat talebinde bulunacak kişilerin zarar görenin “yakını” olması şartıdır. Kişinin yakınları kavramı ise, doğrudan zarara uğrayan kişinin ana, baba, karı, koca ve çocukları gibi kişinin çok yakınları ile sınırlı tutulmayıp, aile kavramından ve hısımlık ilişkisinin derecesinden bağımsız olarak, ağır bedensel zarara uğrayan kişi ile düzenli ve yoğun ilişkinin varlığı önem taşımaktadır.” Buna göre ağır bedensel zarara uğrayan kişi ile yansima yoluyla zarara uğrayan kişi arasında “eylemli ve gerçek bir bağın” bulunması gerekmektedir. Danıştay 10. D, E. 2016/13668, K. 2019/2798, T. 10/04/2019 (Yayımlanmamış).

⁵⁵ Antalya, s. 262.

⁵⁶ Tolga Şirin, Bireysel Başvuru Usul Hukuku, Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru El Kitapları Serisi-7, Avrupa Konseyi, 2018, s. 40.

⁵⁷ Şirin, s. 40. Mahkeme, doğrudan mağdur ile arasında bu neviden fiili yakınlığı bulunan kişileri dolaylı mağdur olarak değerlendirmektedir. Anayasa Mahkemesi de yakın akraba ve eşleri dolaylı mağdur olarak görme eğilimindedir. AYM, Selman Kapan ve Diğerleri Başvurusu, Başvuru No. 2013/7302, T. 20.04.2016, Nakleden; Şirin, s. 40, 114 nolu dipnot.

2. Doğrudan Mağdur Olan Kişinin Zarar Görmesi

Yansıma zarar, doğrudan mağdur olan kişinin zarar görmesi şartına bağlı bir zarardır. Zarar doğurucu eylemin yöneldiği kişinin bir zarara uğramaması halinde, bir başkasının zarar görmesinden, dolaşısıyla yansıma zarardan da söz edilemeyecektir.⁵⁸ Daha önce de ifade ettiğimiz gibi, yansıma zararda, zarar doğurucu eylemin sonucunun bir yansıması vardır. Eylemin yöneldiği kişi üzerinde doğurmuş olduğu bir sonuç yok ise, sonucun bir başkasına yansıması da olmayacaktır.

İleride inceleneceği üzere yansıma zararın iki türü olan destekten yoksun kalma tazminatında ve ağır bedensel zarar veya ölüm halinde yakınların manevi tazminata hak kazanması hallerinde doğrudan mağdur bir zarara uğramıştır. Bu zarar ölüm veya ağır bedensel zarar olarak karşımıza çıkmaktadır.

3. Yasal Düzenlemenin Varlığı

Özel hukuktaki haksız fiil sorumluluğunda yansıma zararın kural olarak sorumluluk kapsamında kabul edilmeyeceği⁵⁹, haksız fiilin yöneldiği kişinin dışında üçüncü kişilerin zarar görmesi halinde bu kişilerin tazminat talep etme haklarının bulunmadığı kabul edilir.⁶⁰ Bununla birlikte bu kural mutlak olmayıp, yasal bir düzenlemenin varlığı halinde yansıma zararın tazmini de mümkündür.⁶¹ O halde zarar verici eylemin yöneldiği kişi dışındaki başka bir kişinin zarar görmesi halinde ortaya çıkacak olan yansıma zararın tazmin edilebilmesi için, bunun bir yasal düzenleme ile öngörülmüş olması gereklidir.⁶² Aksi halde zarara sebep olan kişi, yansıma zararların tazmin edilmesinden sorumlu kabul edilmez.

Yasal düzenlemeler gereğince tazmini gereken yansıma zararlar ise 6098 sayılı TBK'nın 53. maddesi gereğince, destekten yoksun kalma tazminatı ve yine TBK'nın 56. maddesinin 2. fıkrası gereğince, ağır be-

⁵⁸ Kumru Kılıçoğlu, Yansıma Yoluyla Zarar, Turhan Kitabevi, 1. baskı, Ankara 2012, s. 25.

⁵⁹ Ahmet Kılıçoğlu, s. 317.

⁶⁰ Şaban Kayıhan/ Mustafa Ünlütepe, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Seçkin, 6. baskı, Ankara 2018, s. 253.

⁶¹ Kayıhan/ Ünlütepe, s. 254.

⁶² Kumru Kılıçoğlu, s. 28; Antalya, s. 152.

densel zarar veya ölüm halinde, ölenin veya ağır bedensel zarara uğrayanın yakınlarının gördüğü manevi acı sebebiyle meydana gelecek olan manevi tazminattır. Bu iki tazminat şeklini idarenin sorumluluğu kapsamında ayrı başlıklar altında inceleyeceğiz.

4. İlliyet bağı

Genel olarak illiyet bağı, idarenin sorumluluğunun şartları arasında yer almaktadır.⁶³ Buna göre idarenin bir zarardan sorumlu olabilmesi için zararın idarenin davranışının sonucu olması gerekmektedir.

Yansımaya zararın da tazmin edilebilmesi için illiyet bağının varlığı aranmaktadır.⁶⁴ Yansımaya zararda illiyet bağı, idarenin zarar doğurucu fiili ile fiilin doğrudan muhatabı olmayan üçüncü kişinin görmüş olduğu zarar arasında bir sebep sonuç ilişkisinin var olmasıdır.

İdarenin sorumluluğu için varlığı gerekli olan illiyet bağı, doğrudan illiyet bağı şeklinde olmalıdır.⁶⁵ Doğrudan illiyet bağı, zararın idarenin fiilinin doğrudan bir sonucu olması anlamına gelmektedir.⁶⁶ Dolayısıyla idare, fiilinin doğrudan sonucu olmayan zararların muhatabı olarak kabul edilmeyecektir.

İdarenin sorumluluğuna sebep olabilecek illiyet bağı için uygun illiyet bağı teorisi kabul edilmektedir.⁶⁷ Uygun illiyet bağı, somut olayın özellikleri, genel hayat tecrübesi ve hayatın normal akışı içerisinde fiilin zararı kısmen veya tamamen ortaya çıkarmaya müsait olması anlamına gelmektedir.⁶⁸ İdarenin zarardan sorumlu olabilmesi için illiyet bağını kesen sebeplerin de var olmaması gerekir. İlliyet bağının

⁶³ Sosyal risk ilkesinin uygulandığı durumlar hariç. Zira sosyal risk ilkesinde idarenin faaliyeti ile ortaya çıkan zarar arasında illiyet bağı aranmamaktadır.

⁶⁴ Özel hukukta yansımaya zarardan failin sorumlu tutulabilmesi için, hem zararlar fiil arasında uygun illiyet bağı bulunması hem de hukuka aykırılık bağı bulunması gerektiği kabul edilmektedir. Oğuzman/Öz, s. 44; Seda İrem Çakırca, "6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'na Göre Ağır Bedensel Zararlarda Yakınların Manevi Tazminat Talebi", *Yaşar Üniversitesi E-Dergisi*, 2013, C. 8, S. Özel, 785-807, s. 787.

⁶⁵ Gözler, C. II, s. 1338-1339.

⁶⁶ Gözler, C. II, s. 1339.

⁶⁷ Akyılmaz/Sezginer/Kaya, s. 625. Eren'e göre de uygun illiyet bağı, gerçekleşen sonucu hayatın normal akışına göre meydana getirmeye elverişli olan veya sonucun gerçekleşme ihtimalini artıran zorunlu şart ile söz konusu sonuç arasındaki bağıdır. Eren, s. 565.

⁶⁸ Akyılmaz/Sezginer/Kaya, s. 625.

kısmen kesilmesi durumunda idare, ortaya çıkan zararın sebep olduğu kadarından sorumlu olacaktır. İliyet bağının mücbir sebep, zarar görenin kusuru gibi sebeplerle tamamen kesilmesi durumunda ise ortaya çıkan zarardan sorumlu tutulamayacaktır.

Yansıma zararda da zarar, idarenin fiilinin doğrudan bir sonucu olarak ortaya çıkmakta ve zarar ile idarenin fiili arasında uygun illiyet bağı bulunmaktadır. İdarenin sorumluluğu için gerekli olan uygun illiyet bağı ve illiyet bağını etkileyen sebepler, idarenin sorumluluğuna ilişkin genel esaslar çerçevesinde dikkate alınmalıdır⁶⁹.

IV. İDARENİN SORUMLULUĞUNDA TAZMİNİ GEREKEN YANSIMA ZARAR TÜRLERİ

İdarenin sorumluluğunda sorumluluğun konusu maddi zarar olabileceği gibi, manevi zarar da olabilir. Yansıma zarar da maddi veya manevi zarar şeklinde gerçekleşebilmektedir.⁷⁰ Bu kapsamda biz de, idarenin sorumluluğunun konusu olan yansıma zararı, maddi zarar ve manevi zarar şeklinde ikiye ayırarak inceleyeceğiz.

Daha önce de ifade etmiş olduğumuz gibi yansıma zararın tazmin edilebilmesi için yasal bir düzenlemenin varlığı gerekmektedir. İdare hukukunda bu hususa ilişkin bir düzenleme bulunmadığı için ve TBK'nın 55. maddesinin 2. fıkrasındaki hüküm gereğince idarenin sorumluluğunun konusunu oluşturan yansıma zarar türlerinin tespiti de TBK hükümlerinin uygulanması gerekmektedir.⁷¹

⁶⁹ Örneğin, yansıma zararda haksız fiile doğrudan maruz kalan kişinin bu zararın oluşmasında kusuru bulunuyorsa, yansıma zarara uğrayan kişinin zararı tazmin edilirken bu hususun göz önünde bulundurulması gerekir. Topuz, s. 124.

⁷⁰ “Manevi zararların da idari bir faaliyetin muhatabı dışındaki üçüncü kişiler üzerinde doğması mümkündür. Bu ihtimal de daha çok idari eylemler sonucunda kişinin hayatını kaybetmesi durumunda ortaya çıkmaktaysa da, idari faaliyetler sonucunda bedensel, malvarlıksal ya da şahıs varlığına yönelik zarara uğranılması durumunda da karşılaşılabilmektedir.” Aslan/Barlas/Berk ve Diğerleri, s. 122.

⁷¹ Borçlar Kanunu'nun ilgili hükümleri idarenin işlem veya eyleminin sebep olduğu vücut bütünlüğünün kısmen veya tamamen yitirilmesi veya kişinin ölümüne bağlı zararların tazminine ilişkin davalarda da uygulanır. Sancakdar/Önüt, s. 328.

A. Yansima Yoluyla Meydana Gelen Maddi Zarar: Destekten Yoksun Kalma Tazminatı

TBK'nın 53. maddesinde, ölüm hâlinde uğranılan zararlar şu şekilde sayılmıştır: 1. Cenaze giderleri, 2. Ölüm hemen gerçekleşmemişse tedavi giderleri ile çalışma gücünün azalmasından ya da yitirilmesinden doğan kayıplar ve 3. Ölenin desteğinden yoksun kalan kişilerin bu sebeple uğradıkları kayıplar. Görüldüğü üzere destekten yoksun kalma tazminatı, ölüm halinde tazmini gerekli olan maddi zararlar arasında sayılmıştır. Bu kapsamda idarenin fiili sonucunda desteğin ölümü halinde idare, destekten yoksun kalma tazminatı ödemekle yükümlü olacaktır.

Ölen kişi hayatta iken bazı kişilere kısmen veya tamamen maddi destek sağlayabilir veya ölüm olayı gerçekleşmeseydi ölen kişinin ileride bazı kişilere maddi destek olması muhtemel olabilir. Bu iki durumda da ölenin desteğinden yoksun kalanlar, yoksun kaldıkları miktarın tazminini tam yargı davası ile talep edebilirler.⁷² Daha önce de ifade ettiğimiz gibi, desteğin ölümünden idarenin sorumlu olması halinde idarenin sorumluluğunun kapsamına destekten yoksun kalma tazminatı da dâhil olacaktır.

Danıştay'a göre; "Destekten yoksun kalma tazminatının amacı; desteğini yitiren kimsenin, ölümünden önce bulunduğu sosyal ve ekonomik yaşam düzeyinin devamını sağlayacak yardımın karşılığı olan paranın ödettirilmesidir. Dolayısıyla, destekten yoksunluk zararı, ölüm olayı olmasaydı desteğin yapacağı varsayılan yardım tutarı geleceğe yönelik olarak belirlenmek suretiyle hesaplanmaktadır. Başka bir anlatımla, destekten yoksun kalma tazminatıyla, ölenin (desteğin) gelecekte elde etmesi muhtemel gelirin güncelleştirilerek, destekten yoksun kalanın, ölüm olayından önceki sosyal ve ekonomik yaşam düzeyinin devamını sağlayacak gelire kavuşturulması amaçlanmaktadır./Bilindiği üzere, destekten yoksun kalma tazminatı, desteğini kaybeden kimseye, diğer bir deyimle ölen kimsenin yakınlarına, ölüm olayından önceki sosyal ve ekonomik düzeyinin devamını sağlayacak bir miktar para ödenmesini ifade etmektedir."⁷³

Görüleceği üzere destekten yoksun kalma tazminatının sorumluluk konusu olabilmesi için zarar, zarar doğurucu fiilin yöneldiği kişi-

⁷² Esin, s. 442- 443.

⁷³ Danıştay 10. D, E. 2009/9938, K. 2014/1117, T. 25.02.2014 (Kazancı).

nin dışındaki bir şahısta meydana gelmektedir. Bu sebeple de destekten yoksun kalmak yansıma zarar olarak kabul edilmekte ve TBK'nın 53. maddesinin açık ifadesi sonucunda tazminat konusu olabilmektedir.

B. Yansıma Yoluyla Meydana Gelen Manevi Zarar: Ölenin veya Ağır Bedensel Zarar Görenin Yakınları İçin Manevi Tazminat

Manevi zarar, ölümden, bedensel bütünlüğe yapılan saldırılardan veya kişilik haklarına yapılan saldırılardan kaynaklanabilir ve bu halde manevi tazminat gündeme gelir. Manevi tazminat, maddi tazminattan tamamen bağımsız bir tazminat türü olup, manevi zararın tazmininin talep edilebilmesi için, bazen maddi bir zararın oluşması dahi gerekmez.

TBK'nın 56. maddesinin 2. fıkrasında, *"Ağır bedensel zarar veya ölüm hâlinde, zarar görenin veya ölenin yakınlarına da manevi tazminat olarak uygun bir miktar paranın ödenmesine karar verilebilir."* hükmü yer almaktadır. Bu hüküm ile kanun koyucu kişilik haklarına yapılan saldırı sonucunda oluşan manevi zararı, tazmini gereken yansıma zarar olarak düzenlememiştir. Yani bir kişiye yapılan kişilik haklarına saldırı sebebiyle saldırının yöneldiği kişinin uğramış olduğu manevi zarar tazmin sorumluluğu kapsamında olacak, ancak saldırının muhatabı olan kişinin yakınlarının uğramış olduğu zarar, tazmin kapsamı içerisinde değerlendirilmeyecektir.

TBK'nın 56. maddesinin 2. fıkrasında iki durum düzenleme altına alınmıştır. Birincisi ölüm nedeniyle manevi tazminat almaya hakkı olanlar; ikincisi ağır bedensel zarar nedeniyle tazminat almaya hakkı olanlardır. Bu düzenlemeye göre hem ölüm halinde hem de ağır bedensel zarar halinde manevi tazminat almaya hakkı olanlar ölenin veya ağır bedensel zarara maruz kalanların yakınları olarak tespit edilmiştir. Ölenin veya ağır bedensel zarara maruz kalanların yakınlarının bu olaylar neticesinde duymuş oldukları manevi acı, bir yansıma zarar olarak kabul edilmektedir. Çünkü hem ölüm olayında hem de ağır bedensel zarar halinde, eylemin yöneldiği kişinin dışında bir başka kişi manevi zarara uğrayan olarak karşımıza çıkmaktadır. TBK'nın 56. maddesinin 2. fıkrasının açık hükmü sebebiyle bu yansıma zararın da tazmini gerekecektir.

818 sayılı mülga Borçlar Kanunu'nun yürürlükteki 6098 sayılı TBK'nın 56. maddesine karşılık gelen 47. maddesinde ise, sadece bedensel zarara maruz kalan kişi lehine ve ancak ölüm halinde ölenin yakınları lehine manevi tazminata hükmedilebileceği düzenlenmiş idi. Bu sebeple daha önce de ifade ettiğimiz gibi, bedensel zarar halinde zarar görenin yakınlarının uğramış oldukları manevi acı, yansima yoluyla zarar olduğu için ve yansima zararlar da ancak yasal bir hükmün varlığı halinde tazminat sorumluluğunun konusu olabileceğinden, 818 sayılı mülga Borçlar Kanunu'nun yürürlükte olduğu süre zarfında bedensel zarar görenin yakınlarının manevi zararı tazminat sorumluluğunu gerektirmeyebilirdi.⁷⁴ Ancak 818 sayılı Borçlar Kanunu'nun yürürlükte olduğu bu dönemde dahi, yargı mercileri tarafından bu yansima zararların tazmini gerektiği yönünde kararlar verildiğini de görmekteyiz.

Örneğin bir Yargıtay kararında; "818 sayılı Borçlar Kanunu'nun 47. maddesine göre manevi tazminat isteme hakkı doğrudan doğruya cismani zarara maruz kalan kişiye aittir. Yansima yoluyla aynı eylem nedeniyle üzüntü duyanlar manevi tazminat isteyemezler. Hal böyle olunca doğrudan doğruya cismani zarara maruz kalan yalnızca maddi sağlık bütünlüğü ihlal edilen kişi midir? Zarar kavramına (B.K. 46 ve 47) ruhsal bütünlüğün ihlali, sinir bozukluğu veya hastalığı gibi hallerin girdiği bu maddelerde sadece maddi sağlık bütünlüğünün değil, ruhsal ve sinirsel bütünlüğünde korunduğu doktrinde ve Yargıtay kararlarında kabul edilmektedir. Öyleyse, bir kişinin cismani zarara uğraması sonucunda, onun (ana, baba, karı, koca ve çocuklar gibi) çok yakınlarından birinin de aynı eylem nedeniyle ruhsal ve sinirsel sağlık bütünlüğünün ağır şekilde bozulmuşsa, onların da manevi tazminat isteyebilecekleri kabul edilmelidir"⁷⁵ diyerek, bir kişinin cismani zarara uğraması halinde, bu kişinin yakınlarının da manevi tazminat talep edebileceği kabul edilmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanunu'nun yürürlükte olduğu dönemde idari yargı mercilerinde de bedensel bir zarara uğrayan kişinin yakınlarının

⁷⁴ Nitekim bu dönemde genel kabul edilen görüş, yansima yoluyla zarara uğrayan kişilerin manevi tazminat isteyemeyeceği yönündeydi. Bkz. Ayan, s. 376.

⁷⁵ Yargıtay 21. HD, E. 2013/2058, K.2013/5677, T. 26.03.2013 (Kazancı); aynı yönde bir diğer karar için bkz; Yargıtay 21. HD, E. 2013/22505, K. 2014/2912, T. 24.02.2014 (Kazancı).

görmüş olduğu manevi zararların bazı yargı kararlarında sorumluluk kapsamında kabul edildiğini görmekteyiz. Örneğin, var olan bir nörolojik rahatsızlığına rağmen askere alınan kişinin, askerde rahatsızlığı konusunda yanlış tedavi yapılması ve geç müdahalede bulunulması sebebiyle kişide bir özrürlülük durumu meydana gelmesi üzerine, anne ve babasının manevi tazminat talebinin kabulüne karar verilmiştir. AYİM bu kararının gerekçesinde, “BK 49’uncu maddesine göre özel bir hüküm olarak öngörülen 47’nci maddesinde, manevi tazminat isteme hakkı, cismani zarara uğrayan kimseye ya da ölüm halinde ölenin ailesine düşer, hâlen uygulanmakta olan görüş gereğince, bedensel zarara uğrayanın ailesinden bulunmak bir kimseye bu yolda bir hak sağlamaz. Haksız eylem kişiye karşı işlenmiştir ve baba ile anne bu haksız eyleme göre üçüncü kişi durumundadır. Onların az ya da çok bir üzüntü duyması karşısında manevi tazminata hükmedilmesine tazminat hukuku kuralları engeldir. Ancak kişiyi cismani zarara uğratan olay, aynı zamanda onun yakınlarının da doğrudan doğruya zarara uğramalarına neden olmuşsa, o takdirde manevi tazminat istemeleri mümkündür. Çünkü BK 46’nci maddesindeki cismani zarar kavramına ruhsal tamamiyetin bozulması, sinir bozukluğu veya hastalığı gibi halleri girmektedir. Anne ile babanın çocuklarının geçirdiği herhangi bir kaza sonucu uzun yıllar tedavi altında tutulacak olması, yaşamlarını alt üst edecek ve büyük bir ruhsal acıya neden olacaktır. Bu durumda anne ve babanın uğradıkları manevi zarar doğrudan bir zarar olup tazmini gereklidir”⁷⁶ diyerek, Yargıtay’ın yaklaşımına benzer bir yaklaşım sergilemiştir.

AYİM’in benzer değerlendirmede bulunduğu bir diğer kararında ise, askerde iken tecavüze uğrayan kişinin anne babasının manevi tazminat talebi üzerine, “(C)ismani zarar kavramına, ruhi bütünlüğün ihlali, sinir bozukluğu veya hastalığı gibi hallerin de girdiği kabul edildiğine göre; eğer bir kimsenin cismani zarara maruz kalması sonucunda, onun anne, baba, karı, koca gibi çok yakınlarından birinin de aynı eylem nedeniyle hukuken korunan ruhi ve asabi sağlık bütünlüğü ağır bir şekilde bozulmuş ise, bu durumda yansıma yoluyla uğranılan zararlardan değil, doğrudan doğruya uğranılan zarardan söz edilir ki; maddi olayımızda olduğu gibi cismani zarara uğrayan davacı çocuk yanında, onun çok yakını olan ve zeka geriliği nedeniyle muhtemelen bir ömür boyunca toplumda kendisiyle bir arada yaşayacak olan davacı anne ve babanın da Borçlar Kanununun 47 ve 49 ncu maddeleri uya-

⁷⁶ AYİM 2. D, E. 2009/12, K. 2010/1260, T. 03.11.2010 (Yayınlanmamıştır).

rınca tazminat talebinde bulunabileceklerinin kabulünde, hukuki zorunluluk vardır.” denilerek, ruhi bütünlüğün ihlali, sinir bozukluğu da cismani zarar olarak değerlendirilmiş ve anne baba yansımaya yoluyla değil, doğrudan zarar gören olarak kabul edilmiştir.⁷⁷

AYİM’in bu kararlarında yakınların uğradıkları zararların yansımaya zarar değil, doğrudan zarar olduğu değerlendirmesi yerinde görülmeyebilir. Bununla birlikte AYİM’in söz konusu zararları yansımaya zarar olarak kabul etmemesinin nedeni, o dönemdeki mevcut hukuki düzenlemeler kapsamında yansımaya zararların tazmininin mümkün olmamasıdır. Yakınların yansımaya yoluyla uğradıkları zararların tazmin edilememesinin hakkaniyete aykırılık oluşturabileceği düşüncesinden hareketle, bu neviden zararlar doğrudan zarar olarak değerlendirilmiş ve zararların tazmini yoluna gidilmiştir.

AYİM bir diğer kararında ise tam aksine, eğitim sırasında yaralanarak genel beden gücünü %14 oranında kaybeden erin anne babası tarafından manevi tazminat talebi ile açılan davada, “(V)ücut bütünlüğünde meydana gelen zararın yakınlarının ruhsal ve sinirsel bütünlüğünü ihlal edecek yoğunlukta olmaması nedeniyle davacı anne ve babanın uğradığı zarar yansımaya yoluyla uğranılan zarardır. Dolayısıyla iş bu davada davacı anne ve baba bakımından kişisel bir menfaatin ihlalinin söz konusu olmadığı, dolayısıyla davacıların subjektif ehliyetinin bulunmaması” sebebiyle, davanın ehliyet yokluğundan reddine karar vermiştir.⁷⁸ Yine bir diğer kararında da askerdeki eğitim sırasında rahatsızlanan; ancak geç müdahale edilmesinden dolayı %35 fonksiyon kaybına uğrayan kişinin eşinin

⁷⁷ AYİM 2. D, E. 2005/730, K. 2005/712, T. 28.09.2005 (Yayınlanmamıştır).

⁷⁸ AYİM 2. D, E. 2010/827, K. 2010/835, T. 30.06.2010 (Yayınlanmamıştır). AYİM 2. D, E. 2011/908, K. 2011/115, T. 01.02.2012 (Yayınlanmamıştır). Benzer bir diğer karara konu olayda da askerlik hizmeti sırasında verilen boya, badana işi yapılırken gerekli tedbirlerin alınmaması neticesinde düşen ve vücut fonksiyonları %90 oranında kayba uğrayarak yatalak hale gelen kişinin anne babası tarafından yapılan manevi tazminat talebi üzerine AYİM, “Öğreti ve yargı kararlarında da cismani zarar halinde manevi tazminat isteme hakkı, doğrudan doğruya beden tamlığı ihlal edilen kişiye tanınmaktadır. Yansımaya yoluyla acı duyan kişiler manevi tazminat isteyemezler. /Dava konusu olayda cismani zarar ve işgücü kaybına uğrayan Davacı...’dır. Diğer davacıların cismani bir zararları olmadığı gibi üzüntüleri ...’ın cismani zararının kendileri yapmasının bu bir tezahürüdür” diyerek, cismani zarar görenin yakınlarının manevi tazminat talep edemeyeceklerine karar vermiştir. AYİM 2. D, E. 2000/642, K. 2001/900, T. 03.12.2001, AYİMD, S. 17, Kitap 2, s. 1095-1099.

manevi tazminat talebi, zarar görenin vücut bütünlüğünde meydana gelen zararın yakınlarının ruhsal ve zihinsel bütünlüğünü ihlal edecek yoğunlukta olmaması nedeniyle, zararın doğrudan doğruya uğranılan bir zarar olmayıp, yansıma yoluyla uğranılan bir zarar olması sebebiyle tazminat ödenmesinin mümkün olmadığına karar vermiştir.⁷⁹

Yer vermiş olduğumuz AYİM kararlarından da anlaşılacağı üzere, mülga 818 sayılı Kanun döneminde açık bir yasal düzenleme olmamasından kaynaklı olarak yargı kararları arasında farklı yaklaşımların olduğu, bedensel zarara uğrayanların yakınlarının görmüş olduğu manevi zararların tazmini konusunda her somut olay nezdinde farklı değerlendirmeler yapılabildiği görülmektedir.

2011 yılında 6098 sayılı TBK'nın yürürlüğü girmesi ile beraber ağır bedensel zarara uğrayanların yakınlarının görmüş olduğu manevi zararlar da tazmini gerekli yansıma zararlar arasında yerini almıştır. 2017 yılında Danıştay, nöbet sırasında gerçekleşen bir kaza neticesinde yaralanan erin anne babasının manevi tazminat talebi ile açmış olduğu davayı inceleyen AYİM'in, söz konusu olayda babanın doğrudan bir zarara uğramadığı, yansıma yoluyla zarara uğradığı ve yansıma zararların tazminine olanak bulunmadığı gerekçesiyle tazminat talebinin reddine ilişkin kararının temyiz incelemesi üzerine, davacının oğlunun askerlik görevini yerine getirirken meslekte kazanma gücünü kaybedecek şekilde yaralanması nedeniyle manevi zarara uğradığının kabulü gerektiğinden bozma kararı vermiştir.⁸⁰

6098 sayılı Kanun'un yürürlüğe girmesinden sonra verilen AYİM kararlarında ise genel olarak Kanun'un 56. maddesinin 2. fıkrasındaki düzenleme ile uyumlu bir değerlendirme yapılarak karar verildiği görülmektedir. Örneğin bir kararında; "*Türk Borçlar Kanunu'nun 53-56*

⁷⁹ AYİM 2. D, E. 2009/931, K. 2011/523, T. 13.04.2001 (Yayınlanmamıştır).

⁸⁰ Danıştay 10. D, E. 2017/2960, K. 2022/4835, T. 31.10.2022 (Lexpera). Benzer şekilde AYİM, uzman erbaş olarak görev yapan davacının paraşüt atlayışı sırasında paraşütünün açılmaması nedeniyle yaralanarak, "TSK'da görev yapamaz." raporu alması üzerine açmış olduğu davada, davacının eşinin, söz konusu olay nedeniyle doğrudan zarara uğramadığı, ancak davacının %100 oranında meslekte kazanma gücünü kaybetmiş olduğu anlaşıldığından Türk Borçlar Kanunu'nun 56. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca manevi tazminat şartları olduğundan bahisle eşe yönelik manevi tazminata hükmetmiştir. AYİM 2. D, E. 2015/346, K. 2016/924, T. 11.05.2016 (Yayınlanmamıştır).

maddeleri çerçevesinde, cismani zararlara dayalı olarak maddi tazminat isteme hakkı sadece zarar görene ait bir hak olarak belirlenmiştir. Manevi tazminat isteme hakkı ise kural olarak bedensel zarara uğrayan kişiye ait olup, ancak ağır bedensel zarar ve ölüm vuku bulduğu takdirde zarar görenin yakınlarının manevi zararlarının tazmini mümkün bulunmaktadır. Dolayısıyla bedensel zarara uğrayan şahsın yakınlarının yansıma yoluyla uğradıkları zararların tazmini tazminat hukuku çerçevesinde kural olarak kabul edilmemiştir. Öğreti ve yargı kararlarında da cismani zarar halinde maddi ve manevi tazminat isteme hakkı, doğrudan doğruya beden tamlığı ihlal edilen kişiye tanınmakta, ağır bedensel zarar görülen haller hariç olmak üzere yansıma yoluyla acı duyan kişilerin manevi tazminat isteyemeyecekleri hususu genel kabul görmektedir.” değerlendirmesinde bulunmuştur.⁸¹ Bununla birlikte AYİM başka bir kararında da; “yansıma yoluyla aynı eylem nedeniyle manevi üzüntü duyanlar manevi tazminat isteyemezler, ancak dava açma tarihinde ağır bedensel bir zarar veya ölüm olayının gerçekleşmesi halinde yansıma yoluyla zarar görenler duymuş oldukları manevi üzüntü nedeniyle manevi tazminat isteyebileceklerdir” şeklinde değerlendirmede bulunmuştur.⁸²

Bu konuda 6098 sayılı Kanun’un yürürlükte olduğu ve Danıştay’ın daha güncel tarihli bir kararında, bedensel bir zarar nedeniyle yansıma yoluyla zarara uğrayanların manevi tazminat talepleri hakkında daha genişletici bir yorum yapılarak, ağır bedensel zarar gerçekleşmemiş olsa dahi, yaralanan kişinin yakınlarının manevi tazminat taleplerinin kabulü gerektiğinin altı çizilmiştir. Evinde çamaşır astığı esnada, Suriye’de yaşanan bir çatışmada ateşlenen bir silahtan çıkan merminin isabet etmesi sonucunda yaralanan kişinin eşi ve çocuklarının manevi tazminat talep ettiği dava konusu olayda ilk derece mahkemesince bu talebin kabulüne karar verilmiş ve karar davalı idare tarafından temyiz edilmiştir. Temyiz incelemesi sonucunda Danıştay; “Türk Borçlar Kanunu’nun “Manevi tazminat” başlığını taşıyan 56. maddesinde, idari eylem veya idari faaliyetlerden zarar görenin yakınlarının uğramış olduğu manevi zarardan idarenin sorumlu tutulabilmesi için, zarar görenin **“ağır bedensel zarara”** uğraması yönünde bir sınırlama bulunmamaktadır. Danıştayın yerleşik içtihatlarında, zarar görenin ağır bedensel zara-

⁸¹ AYİM 2. D, E. 2013/279, K. 2013/1474, T. 13.10.2013 (Yayınlanmamıştır).

⁸² AYİM 2. D, E. 2014/75, K. 2014/635, T. 08.04.2015 (Yayınlanmamıştır).

ra uğraması halinde ancak yakınlarına manevi tazminat ödeneceği yönünde bir şarta yer verilmemiş, *“ağır bedensel zarara uğranılmış olması”* sadece hükmedilecek manevi tazminat miktarının takdiren belirlenmesinde dikkate alınmaktadır.” diyerek, TBK’nın 56. maddesinin idari yargıda görülmekte olan manevi tazminat davalarında uygulanmasına imkân bulunmadığından bahisle, davacılar için hükmedilen manevi tazminatın usul ve hukuka uygun olduğuna karar vermiştir.⁸³

Danıştay’ın bu kararındaki TBK’nın 56. maddesinde açıkça bu maddenin idarenin sorumluluğuna uygulanacağına dair bir düzenleme bulunmadığı için ağır bedensel zarara uğramış olma koşulunun idarenin sorumluluğunda uygulanma zorunluluğu bulunmadığı yolundaki değerlendirmesine katılmamaktayız. TBK’nın 55. maddesinin 2. fıkrası açık bir şekilde bu Kanun hükümlerinin idarenin sorumluluğunda da uygulanacağını düzenlemiştir.⁸⁴ Dolayısıyla ayrıca 56. maddede bu yönde bir düzenleme bulunmasına ihtiyaç yoktur. Danıştay’ın kararında ifade ettiği gibi, idarenin sorumluluğu konusunda ağır bedensel zarara uğrama koşulunun aranmaması, sorumluluk kapsamını oldukça genişletecek ve sorumluluk hukukunun temel ilkelerinden bir tanesi olan sebepsiz zenginleşme aracı olmamasına da aykırılık oluşturacaktır.⁸⁵

Anayasa Mahkemesi (AYM), TBK’nın 55. maddesinin 2. fıkrasının Anayasa’ya aykırı olduğu gerekçesiyle AYİM tarafından yapılan norm denetimi başvurusunda bu konuyu değerlendirmiştir. AYM, kuralla,

⁸³ Danıştay 10. D, E. 2016/13668, K. 2019/2798, T. 10.04.2019 (Yayınlanmamıştır).

⁸⁴ Bununla birlikte idari işlem veya eylem nedeniyle ortaya çıkan ölüme veya vücut bütünlüğüne yönelik zararlardan dolayı idarenin sorumluluğunun, kusur ve kusursuz sorumluluk ilkeleri uyarınca belirleneceği, uğranılan zararın miktarının ise Borçlar Kanunu’nun 55. maddesi uyarınca hesaplanacağı yönünde bkz. Halil Kalabalık, İdari Yargılama Usulü Hukuku, Seçkin, 17. baskı, Ankara 2024, s. 157.

⁸⁵ Manevi zararı karşılamak için mahkemelerce hükmedilecek tazminatın, zenginleşmeye yol açmayacak miktarda, fakat ilgilinin duyduğu acıyı kısmen de olsa giderecek ölçüde belirlenmesi gerekmektedir. Danıştay 10. D, E. 1990/3954, K. 1992/1362, T. 10.04.1992, DD, S. 86, 583 vd., Nakleden; Kalabalık, s. 268. Danıştay kararlarında manevi tazminatın miktarının belirlenmesi noktasında da hükmedilen tazminat miktarının da hakkaniyet uygun olması gerektiğini vurgulamış ve idare mahkemesi tarafından zarar gören kişi, anne, babası ve kardeşleri için hükmedilen manevi tazminat miktarının sebepsiz zenginleşmeye yol açacak derecede olduğu iddiasını haklı bularak kararın bozulmasına karar vermiştir. Bkz. Danıştay İDDK, E. 2021/3012, K. 2022/1655, T. 27.04.2022 (Lexpera).

ölüme ve vücut sakatlığına bağlı zararların belirlenmesinde yargı kolları arasında ortaya çıkan farklı uygulamaların önüne geçilmesinin amaçlandığını, TBK'ya yapılan atfın sadece zarar miktarının belirlenmesine ilişkin hükümlerle sınırlı olduğunu değerlendirmiştir. Yüksek Mahkeme'ye göre TBK'nın 55. maddesinin 2. fıkrası, idarenin sorumluluk esasları yönünden de TBK hükümlerinin uygulanmasını zorunlu kılmamaktadır. Buna göre, idari eylem ve işlemlerden kaynaklanan ölüme ve vücut sakatlığına bağlı zararlardan dolayı idarenin sorumluluğu, kusur ve kusursuz sorumluluk ilkelerine göre belirlenecekken, uğranılan zararın miktarı ise TBK hükümlerine göre hesaplanacaktır.⁸⁶

⁸⁶ “Maddenin gerekçesinde, ölüme ve vücut sakatlığına bağlı zararların Anayasa’da teminat altına alınan temel haklarla ilişkisi nedeniyle Kanun’da ayrı hükümler hâlinde düzenlendiği, kuralla, ölüme ve vücut sakatlığına bağlı zararların belirlenmesinde yargı kolları arasında ortaya çıkan farklı uygulamaları yeknesaklaştırıcı hükümler öngörülmediği, bu çerçevede, vücut bütünlüğünün bozulmasına veya ölüme bağlı zararların idarenin sorumluluk sebeplerinden doğmuş olması hâlinde dahi bu Kanun hükümlerinin uygulanacağı ifade edilmiştir. İtiraz konusu kural, Kanun’un ölüm ve bedensel zararlara ilişkin tazminatın nasıl hesaplanacağını düzenleyen 55. maddesinde yer almaktadır. Kuralla, ölüme ve vücut sakatlığına bağlı zararların belirlenmesinde yargı kolları arasında ortaya çıkan farklı uygulamaların önüne geçilmesinin amaçlandığı dikkate alındığında, Borçlar Kanunu’na yapılan atfın sadece zarar miktarının belirlenmesine ilişkin hükümlerle sınırlı olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Kuralın, idarenin sorumluluk esasları yönünden de Borçlar Kanunu hükümlerinin uygulanmasını zorunlu kılması söz konusu değildir. Buna göre, idari eylem ve işlemlerden kaynaklanan ölüme ve vücut sakatlığına bağlı zararlardan dolayı idarenin sorumluluğu, itiraz konusu kuralın yürürlüğe girmesinden önce olduğu gibi yargı içtihatlarıyla oluşturulan kusur ve kusursuz sorumluluk ilkelerine göre belirlenecek, uğranılan zararın miktarı ise itiraz konusu kural uyarınca Borçlar Kanunu hükümlerine göre hesaplanacaktır. Dolayısıyla, itiraz konusu kuralın idarenin sorumluluğunu Borçlar Kanunu’nda sayılan kusur ve kusursuz sorumluluk sebepleriyle sınırladığı söylenemez... Ayrıca, idarenin eylem veya işlemleri nedeniyle meydana gelen ölüme ve vücut sakatlığına bağlı zararlar ile aynı eylem veya işlem nedeniyle meydana gelen diğer zararların tazmini istemiyle açılan davalar aynı yargı merciinde görüleceği için itiraz konusu kuralla yargılamanın bütünlüğü de bozulmamaktadır... İdari eylem ve işlemlerden veya idarenin sorumlu olduğu diğer sebeplerden kaynaklanan ölüme ve vücut sakatlığına bağlı zararların tazmini istemiyle açılan davalarda, idarenin sorumlu olduğu diğer zararlara göre farklı kurallar öngörülmesi, bu zararların mahiyetinden kaynaklanmaktadır. Ölüme ve vücut sakatlığına bağlı zararlar ile diğer zararların belirlenmesinde göz önünde bulundurulacak unsurlar farklıdır.

Bu nedenle, kanun koyucunun ölüme ve vücut sakatlığına bağlı zararların kendine özgü farklılıklarını gözeterek, idari eylem ve işlemlerden veya idarenin so-

AYM bu kararında idarenin sorumluluğunda uygulanacak olan TBK hükümlerinin idarenin sorumluluk ilkelerini kapsamadığını açıkça ifade etmiş, zararın miktarının tespitinde TBK hükümlerinin uygulanacağını vurgulamıştır. Yüksek Mahkeme'nin kararında ifade ettiği zarar miktarının tespiti kavramına, zarara uğrayan kişilerin tespitinin de dâhil olduğu kanaatindeyiz. Aksi halde Kanun'un 55. maddesinin gerekçesinde de vurgulanan, *ölüme ve vücut sakatlığına bağlı zararların belirlenmesinde yargı kolları arasında ortaya çıkan farklı uygulamaları yeknesaklaştırma amacına ulaşamayacaktır.*

6098 sayılı TBK'nın 56. madde düzenlemesi uyarınca ağır bedensel zarar halinde tazmini gerekecek manevi zararın tespiti için iki husus önem arz etmektedir. Birincisi ağır bedensel zararın tespiti, ikincisi ise yakınları ifadesi ile ne kastedildiğinin tespitidir.

Kanun koyucu ağır bedensel zararı, yansıma yoluyla manevi tazminat talep edecekler için olmazsa olmaz bir koşul olarak belirlemiştir.⁸⁷ Ağır bedensel zarar, her somut durumun özelliklerine göre yargı merci tarafından değerlendirilecektir. Yargı yerleri meslekte işgücü kaybının %70 olması halinde ağır bedensel zararın oluştuğunu kabul etmekte⁸⁸, buna karşın örneğin %25'lik bir kayıp, ağır bedensel zarar olarak değerlendirilmeyebilmektedir.⁸⁹ Hangi orandan itibaren ağır

rumlu olduğu diğer sebeplerden kaynaklanan ölüme ve vücut sakatlığına bağlı zararların tazmini istemiyle açılan davalar için farklı hukuki düzenlemeler öngörmesinde eşitlik ilkesine aykırı bir yön bulunmamaktadır." AYM, E. 2014/94, K. 2014/160, T. 22.10.2014, RG. 4.3.2015-29285 (<https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/>).

⁸⁷ Çakırca, s. 790.

⁸⁸ Beraber nöbet tuttuğu arkadaşının dikkatsizliği sonucu silahının ateş alması neticesinde sırt bölgesinden yaralandığı, bu yaralanma dolayısıyla %78 oranında meslekte kazanma gücünü kaybetmiş olduğu olayda, davacının anne ve babasının söz konusu olay nedeniyle doğrudan bir zarara uğramadığı; ancak Borçlar Kanunu'nun 56/2 maddesi uyarınca davacının ağır bedensel zarara uğradığı gözetilerek anne ve baba hakkında da uygun bir tazminata hükmedilmesine karar vermiştir. AYİM 2. D, E. 2013/140, K. 2015/1727, T. 04.11.2015 (Yayınlanmamıştır).

⁸⁹ İlçe Jandarma Komutanlığı emrinde askerlik vazifesini yapmakta iken er gazinosunun depo kapısının camı kırılarak sağ gözüne isabet eden davacının açmış olduğu davada AYİM, GATA raporu ile %24,2 olarak belirlenen çalışma gücü kaybı oranını, ağır bedensel zarar olarak kabul etmeyerek, davacının anne ve babasının manevi tazminat istemlerinin reddine karar vermiştir. AYİM 2. D, E. 2013/1461, K. 2015/1510, T. 30.09.2015 (Yayınlanmamıştır).

bedensel zararın oluştuğunu belirlemek, bu konuda net bir yüzdelik sınır çizmek mümkün değildir. Yargı mercilerinin her somut olayın özelinde ağır bedensel zararın oluşup oluşmadığını özel olarak değerlendirmesi gerekmektedir.⁹⁰

Tespiti gerekli olan ikinci husus ise yakınlar kavramıdır. Dikkat edilecek olursa kanun koyucu akrabalar vs. gibi daha sınırlandırıcı bir kavram değil, “yakınları” kavramını kullanmıştır. Bu da her somut olay nezdinde değerlendirilmesi gereken bir husus olup,⁹¹ yakınlık meselesini hâkimin takdir etmesi gerekmektedir.⁹²

SONUÇ

Hukuk devleti ilkesinin hayata geçebilmesi için idarenin sebep olduğu zararları tazmin etmesi gerekmektedir. İdarenin sorumluluğunda her türlü zarar değil, yukarıda ifade ettiğimiz gibi belirli özelliklere sahip olan zararların tazmini gerektiği kabul edilmektedir. Yansima zararının idarenin sorumluluğunda tazmin koşulları kapsamında değerlendirilip değerlendirilemeyeceğini bu çalışmamızda ele almaya çalıştık.

Çalışmamızda idarenin sorumluluğunda yansima zarar kavramının hem doktrinde hem de yargı kararlarında fazla yer bulmadığı, bununla beraber zaman zaman da farklı içeriklerle kullanıldığı tespit edilmiştir. Yansima zarar kavramı genellikle doğrudan zarar-dolaylı zarar kavramları kapsamında değerlendirilmiştir. Oysaki yansima zarar bu ayrımın dışında olup, eylemin muhatabı olan kişi açısından karşımıza çıkan bir zarar türüdür. Zarar doğurucu fiilin muhatabı dışında bir başka kişinin uğramış olduğu zararlar söz konusu olduğu için, yansima zararın idarenin sorumluluk alanını genişlettiği aşikârdır. Genişleyen bu sorumluluk alanına hukuki bir sınır çizebilmek adına, yansima zararın ancak bazı koşulların varlığı halinde idarenin sorumluluğu kapsamında değerlendirilebileceği kabul edilmelidir.

⁹⁰ Ağır bedensel zararın takdirinde zarar gören organların önemi, işgöremezlik derecesinin oranı, uğranılan ruhsal zararın niteliği ve diğer durumların gözetilmesi gerektiği yönünde bkz. Antalya, s. 266.

⁹¹ Bkz. “Üçüncü Kişinin Zarar Görmesi (Dolaylı Mağdur)” başlığı altındaki değerlendirmeler.

⁹² İhsan Erdoğan, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Gazi Kitabevi, 4. baskı, Ankara 2019, s. 145.

Yansıma zararın tazmini için varlığı gerekli olan koşullar; fiilin doğrudan muhatabı olan kişinin zarar görmesi, üçüncü kişinin bir zarara uğraması, üçüncü kişinin uğramış olduğu zarar ile fiil arasında bir illiyet bağının olması ve en önemlisi de yasal bir düzenlemenin varlığıdır. Yasal bir düzenleme olmadığı sürece, sorumluluğun kapsamını çok genişletmemek için yansıma zararlar tazmin sorumluluğu kapsamında değerlendirilmemektedir.

İdarenin sorumluluğuna ilişkin esasları düzenleyen yasal bir düzenleme mevcut değildir. Bununla beraber TBK'nın 55. maddesinin ikinci fıkrası açıkça bu Kanun hükümlerinin, her türlü idari eylem ve işlemler ile idarenin sorumlu olduğu diğer sebeplerin yol açtığı vücut bütünlüğünün kısmen veya tamamen yitirilmesine ya da kişinin ölümüne bağlı zararlara ilişkin istem ve davalarda da uygulanacağını açıkça düzenlediği için, idarenin sorumluluğunda da yansıma zarar, TBK hükümleri çerçevesinde değerlendirilmelidir.

Yansıma zarar maddi zarar ve manevi zarar şeklinde olabilir. Maddi zarar, destekten yoksun kalma tazminatı kapsamında, TBK'nın 55. maddesi kapsamında karşılanmaktadır. Manevi zarar kapsamında karşımıza çıkan yansıma zarar ise, TBK'nın 56. maddesinde düzenlenmiş olup, bu maddede ağır bedensel zarar veya ölüm halinde zarar görenin veya ölenin yakınlarının manevi zararının tazmin edilebileceği ifade edilmiştir. Bu maddeden de anlaşılacağı üzere manevi zararda, zarar doğurucu fiilin muhatabı olan kişi dışındaki bir kişinin zararının tazmin edilmesi istisnai olarak kabul edilmektedir. Manevi zararda şahıs bütünlüğüne yönelik zararlar ise kabul edilmemiş, yalnızca ölüm ve ağır bedensel zararlarda tazminat kabul edilmiştir.

Yansıma zarar niteliğindeki manevi zararın tespiti noktasında ağır bedensel zarar kavramı ile yakınları kavramının netleştirilmesi de önem arz etmektedir. Her iki kavram da somut olayın özellikleri çerçevesinde yargı mercileri tarafından belirlenecektir. İdare hukukunda güçlü olan idare karşısında bireylerin daha fazla korunması amacı doğrultusunda ve yine somut olayın özellikleri dikkate alınarak bu kavramların tespitinde genişletici yorum yapılabilecektir.

Kaynakça

Kitaplar

- Akman Sermet/Burcuoğlu Haluk/Altıp Atilla, Tekinay Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Filiz Kitabevi, İstanbul 1993.
- Akıymaz Bahtiyar/Sezginer Murat/Kaya Cemil, Türk İdari Yargılama Hukuku, Seçkin, 9. baskı, Ankara Eylül 2023.
- Antalya O. Gökhan, Borçlar Hukuku Genel Hükümler C. V/1,2, Seçkin, 2. baskı, Ankara 2019.
- Artuk Mehmet Emin/Gökçen Ahmet/Yenidünya A. Caner, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Adalet, 7. baskı, Ankara 2013.
- Aslan Zehreddin/Barlas İrfan/Berk Kahraman ve Diğerleri, Açıklamalı ve İçtihatlı İdari Yargılama Usulü Kanunu (Vergi Yargılaması Dahil) (Ed. Aslan, Zehreddin), Seçkin, 3. baskı, Ankara 2022.
- Atay Ender Ethem, İdari Yargılama Hukuku, Seçkin, 2. baskı, Ankara 2023.
- Atay Ender Ethem/Odabaşı Hasan, Teori ve Yargı Kararları Işığında İdarenin Sorumluluğu ve Tazminat Davaları, Seçkin, Ankara 2010.
- Ayan Mehmet, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Seçkin, 11. baskı, Ankara 2016.
- Aydos Oğuz Sadık, Borçlar Hukuku Genel Hükümler (THD), Seçkin, 3. baskı, Ankara 2023.
- Çağlayan Ramazan, İdari Yargılama Hukuku, Seçkin, 9. baskı, Ankara Eylül 2017.
- Erdoğan İhsan, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Gazi Kitabevi, 4. baskı, Ankara 2019.
- Eren Fikret, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Yetkin, 22. baskı, Ankara 2017.
- Esin Yüksel, Danıştay'da Açılacak Tazminat Davaları, İkinci Kitap: Esas, Ankara 1976.
- Fransa ve İngiltere'de İdarenin Sorumluluğu (Çev. Candan, Turgut) Danıştay Yayın Bürosu Yayınları No: 39, Başbakanlık Basımevi, Ankara 1984.
- Gözler Kemal, İdare Hukuku C. II, Ekin, 3. baskı, Bursa 2019.
- Gözübüyük Şeref, Yönetmelik Yargı, Turhan Kitabevi, 32. baskı, Ankara 2012.
- Hafızoğulları Zeki/Özen Muharrem, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Savaş Kitap, US-A Yayıncılık, 12. baskı, Ankara 2019.
- Kalabalık Halil, İdari Yargılama Usulü Hukuku, Seçkin, 17. baskı, Ankara 2024.
- Kayıhan Şaban / Ünlütepe Mustafa, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Seçkin, 6. baskı, Ankara 2018.
- Kılıçoğlu Ahmet, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Turhan Kitabevi, 20. baskı, Ankara 2016.
- Kılıçoğlu Kumru, Yansıma Yoluyla Zarar, Turhan Kitabevi, 1. baskı, Ankara 2012.
- Oğuzman Kemal/Öz Turgut, Borçlar Hukuku Genel Hükümler C. II, Vedat Kitapçılık, 14. baskı, İstanbul 2018.
- Sancakdar Oğuz/Önüt Lale Burcu, İdari Yargılama Hukuku Genel Esaslar, Seçkin, 5. baskı, Ankara 2023.

Şirin Tolga, Bireysel Başvuru Usul Hukuku, Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru El Kitapları Serisi-7, Avrupa Konseyi, 2018.

Topuz Murat, İsviçre ve Türk Borçlar Hukuku ile Karşılaştırmalı Olarak Roma Borçlar Hukukunda Maddi Zarar ve Bu Zararın Belirlenmesi, Seçkin, 3. baskı, Ankara 2023.

Makaleler

Ayan Durhan Elif, “Ağır Bedensel Zararlarda Yakınların Manevi Tazminat Talep Edip Edemeyeceği Sorununa İlişkin Bir Yargıtay Kararının Değerlendirilmesi”, *Karar İncelemeleri Dergisi*, Haziran-Aralık 2022, C. I, S. 1-2, 383-400.

Çakırca Seda İrem, “6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu’na Göre Ağır Bedensel Zararlarda Yakınların Manevi Tazminat Talebi”, *Yaşar Üniversitesi E-Dergisi*, 2013, C. 8, S. Özel, 785-807.

Özel Çağlar, “Sözleşme Dışı Sorumlulukta Yansıma Zarar ve Giderimine İlişkin Bazı Düşünceler”, *AÜHFD*, 2001, C. 50, S. 4, 81-106.

Sarsıkoğlu Şenel, “İdarenin Mali Sorumluluğu Açısından Zarar Kavramı”, *AÜHFD*, 2016, C. 65, S. 4, 2389-2422.

Yılmaz Cüneyt Arif, “Yansıma Zararlar ve Türk Hukukunda Yansıma Zararların Geçmişten Günümüze Tazmin Edilebilirliği”, *Fides Law Review*, 2021, S. 3, Y. 4, 17-46.

İnternet Kaynakları

<https://kazanci.com.tr/>

<https://www.lexpera.com.tr/>

<https://www.mevzuat.gov.tr/>

<https://www.resmigazete.gov.tr/>

Türk Dil Kurumu, Güncel Türkçe Sözlük, <https://sozluk.gov.tr/>.